

כ' האבן ע"פ השנה - י"ק ה' מקצוסי יקדוהי כג"ל
אניסו אלו ואלו רחמי רחמי

קצב שמות יג בשלח אונקלוס
7 י' ויהי בשלח פרעה אתהעם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא פי אמר אלהים פרינחם אפי' י' ויהי פר שלח פרעה ית עמא ולא דבריון י' ארץ ארץא

לקט בהיר רש"י
כז) פי שורש המשה מה משלון הנהגה (ולא מהה משלון) ויפשו וימנו והמ"ס כיוני לניסו הנפטר, מלוי אמר ולא נח אוחס, ואילו משלון נמנה או משלון מדטה כמו פן ייחס כהתלבך תמנה אוקי (משל"י ב: כ) קרוב הוא. העם (רא"ש): כח) פי הגם שהקורט פן יחסם פניה דוקא לך נה, (וכן פירש הרמב"ם ז"ל שזה הענין הוא להם היה צריך להוליס דך פלמתיס) אבל כן לא יתכן, שא"כ נמיה טעם על פן ייחס העם נשאר גלי טעם, שלמה דוקא דך פלמתיס ייחס טעם ולא דך מדבר, (והרמב"ם ייחס דרבו שהפלימתיס ילמנו אמם משא"כ במדבר, אבל לש"י לא נראה ולא שא"כ היל"ל ייחס העם כשילמנו אמם וצית מלמנה לא משמע ק"ו, לזה אמר שפלו ארבעה הקורט פניה שלא לך דך טס, וזמנו שאמר הכחוש עמנו וצו מלרימה, אלא שקורט פניה לפניה, שגלה זה יוקשה למה יהיה הקורט פניה לטוב, כי אמר וי' פן ייחס וי' (רא"ש), ואמר שיש מדרש אגדה, שלמי פשוטו זה אין לשון לומר קרוב הוא על הדרך, של דך קרוב הוא גם דך המדבר אלא שהוא ארין וקלפו השני רמוק, והיל"ל כי קרוב הוא, אבל לפי המדרשים שאמרו כי קרוב הנריים שפן ארציהם לארציהם, או שפן פלמתיס קרוב לפניהם, ופא דהרדושיס, נכון למד לשון קרוב, אלא שאין להם שיטת לפיפא דקלפא, ולא יתכן הקישור, לזה לא הביאם (מ"ל):

יז. וירדו בשלח וגו'. לדרך לנעה למה אמר לשון הגם שלא היה חפץ לשלוח לא היה לו מקום נער צנזקוס גילה ורין. עוד למה כינה לדרך, אלא עינו העטשו שהיה הדבר תלוי בו ולזה הענין צרעיה ולא צלזון המעשים כי הוא המולא חשב לטוב לקחתם. ואומרו ולא ייחס צו"ר בתחלת אוחטו מארץ מלריס. אכן הכחוש יגיד הסיבה הודעת ענין, ויבין מוספת על הגזח נער הקורט) שגרמה כל הפטר שנעטעו ישראל בדיפוס הכחוש בחינת ויהי נחמה. עוד יראה על דרך פרעיה, ואמר חדע סיבה הדבר לך שלא הולא אומריס ז"ל (זוכר מיצ מ"ה) כי כל מקום שיהיה כי לא ישראל שלא לנעו של פרעה, כפס אוחטו עד ישראל בשם עס ירמח על ערב רב, ולא תמלא שחללה ושלחם ואמר להם קומו לאו מזה חשב בענין זה לפעמים מזכיר שמש העם ולפעמים משחזר לדרך אחרים כלשהו אבאר צעוק השם, מזכירם בני ישראל דכתיב ותחשבו עמו בני ישראל וצוה גרם נער ישראל, וגם לעלמו גרם איוצו לו וגו' הרי זה מראה בללצט כי העם לא מצוי ישראל ולאומרו. ולא ולמד כי הקב"ה יקפיד על כליון המה, ואמרו ז"ל (שם, שמות רב מ"ג) כי השחת הכנרליס כמובא בדבריכיס ז"ל (מגילה י"ג) מעשה ישראל במדבר זה הוא סיבתו, הם אמרו נתנה ידי עטופים ויהי לשון נער, ומי גרם כל נער זה ויהי נער גדול לשונליכיס של ישראל בשלח פרעה אמר הכחוש ויהי לשון נער, ומה גרם כל נער זה ויהי נער גדול לשונליכיס של ישראל בשלח פרעה בשלח פרעה, שלם היה כי מוליסם שלא לנעו אור בהיר

(א) שפמרו ורעו ממנו. (ב) מין מענר האומרי, י' נער אמר אנריכיס היו לךן מדין רשוק.

קצב שמות יג בשלח אונקלוס
7 י' ויהי בשלח פרעה אתהעם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא פי אמר אלהים פרינחם אפי' י' ויהי פר שלח פרעה ית עמא ולא דבריון י' ארץ ארץא

לקט בהיר רש"י
כז) פי שורש המשה מה משלון הנהגה (ולא מהה משלון) ויפשו וימנו והמ"ס כיוני לניסו הנפטר, מלוי אמר ולא נח אוחס, ואילו משלון נמנה או משלון מדטה כמו פן ייחס כהתלבך תמנה אוקי (משל"י ב: כ) קרוב הוא. העם (רא"ש): כח) פי הגם שהקורט פן יחסם פניה דוקא לך נה, (וכן פירש הרמב"ם ז"ל שזה הענין הוא להם היה צריך להוליס דך פלמתיס) אבל כן לא יתכן, שא"כ נמיה טעם על פן ייחס העם נשאר גלי טעם, שלמה דוקא דך פלמתיס ייחס טעם ולא דך מדבר, (והרמב"ם ייחס דרבו שהפלימתיס ילמנו אמם משא"כ במדבר, אבל לש"י לא נראה ולא שא"כ היל"ל ייחס העם כשילמנו אמם וצית מלמנה לא משמע ק"ו, לזה אמר שפלו ארבעה הקורט פניה שלא לך דך טס, וזמנו שאמר הכחוש עמנו וצו מלרימה, אלא שקורט פניה לפניה, שגלה זה יוקשה למה יהיה הקורט פניה לטוב, כי אמר וי' פן ייחס וי' (רא"ש), ואמר שיש מדרש אגדה, שלמי פשוטו זה אין לשון לומר קרוב הוא על הדרך, של דך קרוב הוא גם דך המדבר אלא שהוא ארין וקלפו השני רמוק, והיל"ל כי קרוב הוא, אבל לפי המדרשים שאמרו כי קרוב הנריים שפן ארציהם לארציהם, או שפן פלמתיס קרוב לפניהם, ופא דהרדושיס, נכון למד לשון קרוב, אלא שאין להם שיטת לפיפא דקלפא, ולא יתכן הקישור, לזה לא הביאם (מ"ל):

יז. וירדו בשלח וגו'. לדרך לנעה למה אמר לשון הגם שלא היה חפץ לשלוח לא היה לו מקום נער צנזקוס גילה ורין. עוד למה כינה לדרך, אלא עינו העטשו שהיה הדבר תלוי בו ולזה הענין צרעיה ולא צלזון המעשים כי הוא המולא חשב לטוב לקחתם. ואומרו ולא ייחס צו"ר בתחלת אוחטו מארץ מלריס. אכן הכחוש יגיד הסיבה הודעת ענין, ויבין מוספת על הגזח נער הקורט) שגרמה כל הפטר שנעטעו ישראל בדיפוס הכחוש בחינת ויהי נחמה. עוד יראה על דרך פרעיה, ואמר חדע סיבה הדבר לך שלא הולא אומריס ז"ל (זוכר מיצ מ"ה) כי כל מקום שיהיה כי לא ישראל שלא לנעו של פרעה, כפס אוחטו עד ישראל בשם עס ירמח על ערב רב, ולא תמלא שחללה ושלחם ואמר להם קומו לאו מזה חשב בענין זה לפעמים מזכיר שמש העם ולפעמים משחזר לדרך אחרים כלשהו אבאר צעוק השם, מזכירם בני ישראל דכתיב ותחשבו עמו בני ישראל וצוה גרם נער ישראל, וגם לעלמו גרם איוצו לו וגו' הרי זה מראה בללצט כי העם לא מצוי ישראל ולאומרו. ולא ולמד כי הקב"ה יקפיד על כליון המה, ואמרו ז"ל (שם, שמות רב מ"ג) כי השחת הכנרליס כמובא בדבריכיס ז"ל (מגילה י"ג) מעשה ישראל במדבר זה הוא סיבתו, הם אמרו נתנה ידי עטופים ויהי לשון נער, ומי גרם כל נער זה ויהי נער גדול לשונליכיס של ישראל בשלח פרעה אמר הכחוש ויהי לשון נער, ומה גרם כל נער זה ויהי נער גדול לשונליכיס של ישראל בשלח פרעה בשלח פרעה, שלם היה כי מוליסם שלא לנעו אור בהיר

(א) שפמרו ורעו ממנו. (ב) מין מענר האומרי, י' נער אמר אנריכיס היו לךן מדין רשוק.

R. Simon
1

קְדַבְרוּתוֹהוּן בְּאוֹרְחָא וְלִיְקִיָּא
 בְּעִמְרִיא רְאִישָׁא פְּאִנְדְרָא לְהוּן
 לְמִיָּד בְּיַסְמָא וּבְיַקְרִיא: כב רַא
 יַעֲרִי עֲמֻדָא רְעֵנָא בְּיַסְמָא וְאִין
 לָא עֲמֻדָא רְאִישָׁא בְּיַקְרִיא קְרָם

רש"י

הַקֶּדֶד וְלִילָה בְּעִמְרֻד אִישׁ לְהֹאִיר לָהֶם
 לְלֶכֶת יוֹמָם וְלִילָה: כב לְאִי־יִמִּישׁ עֲמֻד
 הָעֵנָן יוֹמָם וְעֲמֻד הָאֵשׁ לִילָה לְפָנֵי

לקט בדור

הענן כס' סולמים, עמוד הענן אינו לאורח אלא
 לכוונתם הדדך: (כב) לא ימיש. בקב"ה^כ את
 עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, ענין עמוד
 הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד
 הענן, שעד שלא יתקע זה עולה זה (מכילי - שם כ"ג):

ש"ס פסחמסא . יח

שיך נאלץ הר של יויל להיות פועל יוזא מעלמו על פנמו, אכל כלא הענין ממתיק ואת שמענת הענן היה ע"י הקב"ה
 דכתיב בפסוק הקודם, לה אמר שהוא פועל יוזא לשון הפעיל, ואינו ספר המפעיל שהוא הקב"ה הני' בפסוק וענין שיך
 לא ימיש, ולמסקת ציור הוסף רש"י מיה' "אח" עמוד הענן, שכל בנכות מיהמ, שכבר אמר יומם
 עממוד וחי' וילנה עממוד וחי', אלא לומר שלא יהיה אפילו רגע ששאר הממה צלל ליום (רא"ש), וזה לשון רש"י ענין, לא
 ימיש קרא יתירה היא לכן דרשה דהא כתיב וחי' הולך לפניו יומם: עמוד הענן. על יום משלים אורו (פי' משמרו

והא צילנה, וענין זה הוא לנד מעטן הקודם להם במדבר לא כלבו אלא לאורו^כ שכיו רואים אפילו
 לשר המעקשים להשפיל בצבוצ ולבציה הנמוך מה צמורן כעפית, ואין לומר כי על זמן לילנה
 ולהלכותם הדדך. ויש ראיח לזכ ממה שאמר הוא אומרו^כ שאין זה פשע אומרום לא כלבו אלא
 בכחוצ בפשע דברים (א' ל"ג) הכורן לפניכם לאורו כי מה צל למעט אס לא יאיר כיום שלא היו
 דברך לחור לזכ מקום למותכם בלא לילה כיום ואס כן לילנה למד לא יאיר כיום שלא היו
 לראותכם דברך אשר תלבו צב ובענין יומם, הוה לריכין לשמש שהולך לעמוד אש להאיר יומם
 סוכיר כחצו ג'. ה' לומר לזכ מקום זה היה ולהבין הענין יח לדקדק עוד אומרו ללכת יומם
 משמש תמיד לפניכם פירוש מקדים ללכת קודם ולהבין הענין יח לדקדק עוד אומרו ללכת יומם
 להם, כ"י עמוד האש לראותכם וגו', כ"י ובענין לומר ללכת וגו'. אכן עונות כדברים הוא לעולם
 יומם, וחס דכנינו עלמם שענין זה לא היה אלא שלא זו אורו יתברך מממה ישראל תמיד כמאמר
 מוסף מכחוסם שמש. וזה כמו שפירש"י לכחוסם חכמינו ז"ל שכחנו צמורן אלא שיש לדעת כי
 ומסר כ"י והבוצו חבר לראותכם כי לפי דכנינו גם האור הקודם הלוה לא היה מתפשט מין מממה
 כלאן גם שס אויב חסרה כ"י^כ, ועיין בפסוק ישראל אלא דוקא צמורנותם. ויש טעם דכרבי^כ

שאלת זכ"י:
 וְלִילָה וְגו' לְהֹאִיר וְגו'. קשה לפי דכנינו ז"ל כי שס הרגישה הקליפה כידוע דכנין הקדושים
 (שבת כ"ג) שאמרו של מ' שנה שכיו (וכבר ח"צ קי"ו) וכוין שכן לא היו ישראל יכולין

אור בדור

כ"י כי לרש"י ז"ל שפי' הנינה לראותם מלפני מלאה לאחריהם, ואז שורה הנינה הראה כדכ"ה, לכן פירש הוא ז"ל שפ"ח מוח
 הלא"י הוא כנקוס ה"ה"א, אכל לדיכע שענין אש לא הראה להם הדדך, שעל זה היה עמוד ענין מיהמ, אלא מערבו היה שיראל את
 הדדך, ענין שמתחיל את פסוקו כפסוקו, אס כן שורה הנינה ראה צלל ה"ה"א, כלומר, ע"י אלו"י ופע"י. י"ח שמתחיל עוד ראיח
 מתיבת דברך. י"ח פירוש לאור השנינה הקדושה, ולמה אס כן להאיר להם עממוד האש. י"ח ויהיה פירוש לאור, לאור עמוד
 האש, שהוא מלאה אורו יתברך. כ' הלא אפילו כשליש טעמים צריכים האור להשתמש. כ"א שלא יהיו אמרים ממנו, כל שכן

עֲצַמְתִּי מִזֶּה אַחְתְּכֶם: ב וַיִּסְעוּ מִסְפַּת
 וַיִּתְּנוּ בְּאֶתְם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: כא וַיִּדְוָה
 הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעִמְרֻד עֵנָן לְנַחְתָּם

רש"י

לקט בדור

לח' אמר זאת לעשות הקדמה לפסוק ויזנז (וי"ד ה'), עממם שנאמר אחתם (מכילי: כ) ויסעו מסבות.
 והכתיב לה ממה שעינה הכמות לומר וישנו וישנו, גם לא ציוס השנינו^כ, שכרי צראשון צלו מרעממם לסבות:
 כלל נסיעה זו למעלה (וי"צ ל"ו) ויסעו בניו מרעממם סכמה (כל) לנחתם הדרך. נקוד פהית, שהוא כמו
 ומסבות (למיס), ודאי נסיעה ראשונה יהיה על כניו לְקַדְמוֹתֵיהֶם, כמו מדר' א' ל"ג לראוקס דברך אשר
 מריס לא נעטע דרך נסיעה ותינה, אכל אח"כ מסד חלכו צב, שהוא כמו לְקַדְמוֹתֵיהֶם, אף כלא להכחוסם
 הכחוס נסיעמם יוס ציוס כמנהגם משך מ' שנה ע"י עמוד על ידי שליח, ומי הוא כשליח, עמוד הענן, והקב"ה
 מען וחס (מ"ל): לח' כבר דכנינו מזה, שאמיות כ' ל' כ' צכדורו מוליכו לפניכם^כ, ומכל מקום את* עמוד
 כשליש לשירות בראש המינה משפטם להגיד כש"י^כ, הענן ככין להכחוסם על ידי, שכרי על ידי עמוד
 ונמקוס שאלו ראשונה מן האורש נקודה כש"י^כ או א' ש"ס פסחמסא . יח

אספר כ' שוא"י צימר, נשמנה השימות להקד' כמדי"ק, כנון לראוין לראות, ונפשמותם זה נקוד כפתי"א או כתי"א זה
 פסוקן שספר שס ה"א (נעטור שאין הכונה נוכחם), והפתי"ס שהיה ממש הה"א יתכן ממש הלא"י, לזה לְקַדְמוֹתֵיהֶם כמו
 לְקַדְמוֹתֵיהֶם, והמילוק שאלה היה נקוד כדכ"י כמדי"ק לְקַדְמוֹתֵיהֶם או הוא פועל יוזא לניו והיה פירושו שהקב"ה בעממו מוליך
 אוחס לא ע"י עמוד הענן, אכל לְקַדְמוֹתֵיהֶם פועל יוזא לשליש שהקב"ה הולך אוחס ע"י עמוד ענין, והוא ממש על משקל
 להאיר להם שהקב"ה הולך לפניכם בעמוד אש כדי שיאיר להם על ידי, לראוקס פירושו לראות אחתם זה אין לו שדר שס,
 אכל לראוקס שהוא כמו לְקַדְמוֹתֵיהֶם פירשו להראות להם הדדך ע"י עמוד אש: טל' כלאומרו וחי' הולך לפניכם "בעמוד"
 ענין, כלומר עמוד הענן הולך עם השנינה הולך ע"י עמוד אש: טל' כלאומרו וחי' הולך לפניכם "בעמוד"
 לפניכם הרי גם הוא מוליכם בעממו ככיוול ע"י הולך לפניכם מוליכו, ואמ"כ מקשה רב"י למה ללל זאת, אס הקב"ה הולך
 הם ראו את עמוד הענן לא ככדור יתברך, ומה שאמר יתברך עמוד הענן אינו לאורה וחי' זה לחוספת ציאר, שאל מטעה
 למד שאומרו למוחם הדדך אינו עיין על עמוד הענן אלא הקב"ה ומה שאמר להאיר להם עיין על עמוד הענן ועמוד
 האש, זה אינו אמר, ואמר כל זאת נדע אמיתם כוננת הכמות שהיא עו"ה: וחי' הולך לפניכם כן ציוס ותין צילנה, ציוס ועל

אור הדחיים

מקומן ועל שכרו על הדכ"י: מה טעמו לו עכשיו יסוקן הדבר ויכיו לאחריס,
 מזה אחתם. טעם אומרו מוכי"א, אין לומר כי והוא אומרו אחתם יכיו חונים מכחסיכע להיוס
 דוקא משום יעלוה"י, אלא נכחיו לחזק אחס עמם ונעקב הענן הכוח הכרי חס יחד
 השנוטה שחכיה חזקה כדון השנוע על דעת חציו צלחורה, והכוונה צוה כי ממל להם מה שפסעו צו
 בשניל עונה שטעה לו, וזהו כחזה ואמר מזה צעד חסד זה ששנענין לו, וכפ"י הוה חס שנענים
 פירוש על דרך אומרוס ז"ל (רש"י בשס מנחומא) על דעמו בשניל עונה שטעה להס"י:
 בפסוק נכטו מזה כלאן בשעת הכחוסה שהוא מנין ז"י^כ, כא וחי' הולך וגו'. אומרו למחוס"י פירוש
 והוא שרמו להס כלאן בשעת הכחוסה שהוא מנין ז"י^כ, להיות להס נח כדכ"י^כ כי ללל שכיו
 אחתם פירוש כי צלחנעווס חסד זה שסם נשנענים ימי חכוס חוסף כ' עליכס עממוד ענין ללל יכס
 לו מה שסם כפירודוהו מזה וגכטו מלחוסו וטעו כשמש, וזה לא היה משמש עמוד הענן אלא ציוס

אור בדור

י"א והוא ששטעל. י"ב אכל אין מיהו לקונו בלדך. י"ג שמאל להס. י"ד וזה אמר למחוסם. י"ו אינו מלפנין לך
 מה את העס, אלא פי' גדי"ג מלכ"י. וזה אמר שאמר הדדך, וזה אמר דברך, או על הדדך.

אור בדור

י"א והוא ששטעל. י"ב אכל אין מיהו לקונו בלדך. י"ג שמאל להס. י"ד וזה אמר למחוסם. י"ו אינו מלפנין לך
 מה את העס, אלא פי' גדי"ג מלכ"י. וזה אמר שאמר הדדך, וזה אמר דברך, או על הדדך.

אור בדור

י"א והוא ששטעל. י"ב אכל אין מיהו לקונו בלדך. י"ג שמאל להס. י"ד וזה אמר למחוסם. י"ו אינו מלפנין לך
 מה את העס, אלא פי' גדי"ג מלכ"י. וזה אמר שאמר הדדך, וזה אמר דברך, או על הדדך.

מדרש בשלח פ"ב ס"י ט"ז רבא תקט"ט

בפסוק וזהו ואלה השמות אשר יקראו בשמותם את בני ישראל... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם...

בפסוק וזהו... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם... ואלה שמות בני ישראל אשר יקראו בשמותם...

תקכ"ב מדרש בשלח פ"ב ס"י י"ח רבא תקכ"ב

שנאמר יוספ אלהים את העם ואלא בעולם הנה פלךר... ואלא פלךר ואלא פלךר... ואלא פלךר ואלא פלךר... ואלא פלךר ואלא פלךר...

מפרט המדרש... ואלא פלךר ואלא פלךר... ואלא פלךר ואלא פלךר... ואלא פלךר ואלא פלךר...

ויקרא משנה את עצמות יוסף, עליו הפתוח אומר... ויקרא משנה את עצמות יוסף, עליו הפתוח אומר... ויקרא משנה את עצמות יוסף, עליו הפתוח אומר...

אויבאם, ואלו הם עניי הכבוד שהקריק הקב"ה את ישראל מכל עד כר... ואלו הם עניי הכבוד שהקריק הקב"ה את ישראל מכל עד כר... ואלו הם עניי הכבוד שהקריק הקב"ה את ישראל מכל עד כר...

ויקרא משנה את עצמות יוסף עמיה, ולא אמר "יעלה", כמו שנאמר כאן מיד להלן יוסף... ויקרא משנה את עצמות יוסף עמיה, ולא אמר "יעלה", כמו שנאמר כאן מיד להלן יוסף...

הכרית ויאזר אלם זה ביטול בעלמא חבל דלכפינהו לנכרין דליבעלו לא מהכי כמו שנבחר: ונגל זה נזכר חממו ית' היות המלכות גלות לו שאין לך פן נבזה כר ונבזה שאין כה ע"ז ואם יעריכו ישראל לשרש אחר כל ע"ז תשאר הארץ בורה ע"כ נתן כלל הכנעניים

זכיה בנוה אחר על בניו הגאות קרקע זו כל זמן שנין וכד קיים לאבימלך ולא היה רשות לישראל עבור בגבולו כמבואר בטו"ד סימן רכ"א לרובן שאמר נכסיו על שמשון הנאמר אסור לנכור כשדה האחר אסילו נכנסה ימות החמה שאין בני אדם מקפידים על דריסות הרגל שנה וכחנ שם הכ"ח נראה דאם

כ"ע"ז דמשיקרא ותי מר המדשות אין אדם אסור דבר שאינו שלו אלא בא"ז קלקלו ישראל בעגל ולא הוסיף ה"ח בתקנתא אס כתי' השם ונראה לתיי' אבד חאבדון ונו': שנא' ונחית מלאים כל טוב. ס"ל דמאמר ונחית ונו' דנוק ליש המקרא אשר שכנע לחם לך שמתחלה הי"ח השנוטה לאבדו חת לנס ארץ כל טוב: (ג) כי אמר אלהים. קן היא גירסת הילקוט ולא גירס ד"ל והוא כנפשוהו דרש על מאמר כי אמר אלהים ועדין לא דרש המקרא זה כלום: שנא' וירד העמלקי מפני שהיא מלחמה ראשונה שנאה עליכם וע' בהרמב"ן ז"ל וכדברי הרב בעל נח"מ: שנאמר אלה בני אפריי. יראה דיש לגרוס שג' ונבי אפרים והוא מקרא ד"ה ז' ולכתי אפרים שחלח וזש מפורש שהגרים בני נח ומקרא אלה בני אפרים הוא כש' מנח וכן היא גירסת הילקוט: בני אפרים נושק רומי קשת. כתרנוס ונתן שם שטעו בני אפרים נקן ל' שנה וילוי קודם ז' ונו והגווס אב"ט נח ע"י שכו' כותמים נגנזוהזל שמו נחללים כולו: עברו על

הקן כמאמרו יתבדק ועכו"ט וענו אומם ונו' ועל השנוטה כמאמ"ל שלי כחובות שלש שנוטות כללו אחת שלא ידחקו את הקן ושלא יעלו כחומה וכן פירש הראב"ע ז"ל בשר השירים על סוקו השנוטה אחס. ואפשר לומר עוד שטענו לשנוטה יוסף כי הכנע השניע ונו' והעליהם. אח' פלמותי מזה אחסו וחס הכינוי עלמות יוסף. וכו' וכחורו מלכו ללכת: ולהוילא חלק ח"א מה ז' אשר מנו בני אפרים לקן וטעו חממים כחוס. וזמ"ל מלחא כטעמא על שחשבו לפי עומתם חשונותמנון ל"ח שלשים שנה קודם היינו בשנה ק"ם לירידת למנרים. והוא שטרע מלמ"ל פ"ד דמרים מפני עה נפסח אכרעה וכחשכנדו בניו מלחית ועבר שנים מפני שפסח אנריא נח"ח שלמר וירק את חכיו ילדי ביתו שלם מאוח ושמה עשר ע"כ. ונדקק מן הכתובים משך זמן שפסח אנריא אונריא כהם דכתיב ויבא כפ"ט ורג לאנרס ונו' וירק את חכיו וכמ"ד הוא עוג הוא הסליט למה נקרא שמו עוג שמאל לאנרעה בטונות מלוח דטרב"ס פסח היה ואמור משהו מדעק בעלמו כמנ"ל מ"ח דמלוח מלוח ה' כד"ן כטו"ח כ"י ח"ס דרתי לכל אדם להיטפל בעלמו כמנ"ל מ"ח ומ"ח ש"ס ח"ח דזמן לישות מלוח מלוח הוא בזמן הקרבת הפסח. ותמן תרין כפסחים דכ"ח דחמיד כחט נח' ומח"ל והפסח אחריו מ"ד. כרי דזמן לעשות מלוח הוא נח ומחלה. כרי שמשך אנריא שפסח כהם הוא מח' ומחלה והל"ל בלחמיו כדכתיב ויחלק עליהם לילה. לא מהם שחי שעות למשך זמן חפלה עריכת וממה שכן הוא השיעור כמי"ש המניע אופן .. דודאי לא ביטלו מזמן חפלה דמשה שלימה שניו היה רוכב על החמור והניע זמן חפלה וזינו יכול לירד ירכין את לבו וחפלה דחיה ח"ח נס בכינוי ופסח דאנריא הוא שביעין מת"ח וכאשר חנכה אותן שחי שטו"ח חמלא מ"ך זמן אנריא שפסח כהם עולה י"ג שעות ומחלה. ומצנו במרגלים יום לשנה תשאו את עוונותיכם כרי הטוב ליום ח' שנה שלימה. ואם אמנם שם הפנישו שנה כדכיל יום ח' שחטאו כל המרגלים היינו כשכיל שחטא' כולם ח' הוא שלוי שהעמיק עלי' אח' לא ח' ס"פ כידם להמם לכך ישראל ע"כ נחשבו לא"ח ח' בחטאם. ופסח לא וחשוב לשי"ח אכשים ואנרעה עמסם עולה ש"ט אכשים ביטלו מת"ח ש"ט פעמים י"ג שעות ומחלה עולה ד' אלפים ש"ז שעות ומחלה עשה מהם ימים כמספר כ"ד שעות ליום עולה קע"ט ימים ומחלה וכחשכנדו יום לשנה שאת העון י"ז חשכנדו מכון לאלת חופש בשנת ק"ם לירידת למנרים. אמנם עטו בתרתי. כה' דק"ל חבל' ערבי' רשות ולח"ח אין החמור ידוקת כפ"ז וז"ל אין לנכות חוזה עשה דחפ"ל ערבי'. ועוד טעו כספורים שאנרעה לא פשה אנריא כי אם עולה היינו י"ג שעות כמאמר ויחלק עליהם לילה ובחמת גרסי' ס"ק דגרינו' ד' ח' לישנה חלה השחר עד הכן החמה יממה הוא וקריין לילה משום דאיכא חיובי' דגנו כההיא שחמא. וכמוהו ח"כ ויחלק עליהם לילה מ"מ ע"כ הכן החמה אז נכנס כבי טוב למלכי. לרק ובש"ס פ' מי שחי' מעלות השחר עד הכן החמה ה' מילין ומשמעות הרב הי"פ"ט על פסוק וכמו השחר עלה שהוא לא פחות משפס ורביע ויוד. כרי טעו בשחי' שעות ורביע וח"כ פלחה האנריא משך ט"ז שעות ונ"כ שפס. לא והשונ ש"ט פעמים ט"ז שעות ונ"כ שפס עולה כ"ח כ"ד שעות ח"כ עולה למספר ימים ר"ט ע"כ שעות ח"כ. מאלא שאת עון יום לשנה ראוי ישראל לאת חופש בשנת רד"ז זה הללג"ד שלא להוילא

המדרב אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ אלא (אפיסק) במדבר (מ' שנה) שיהיו אוכלים מן ושותים מי הבאר והתורה נבל' בנופן מכאן היה רבי שמעון אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושונים להם אוכלי תרומת רב רב אחר כי קרוב הוא לא הביאם המקום בפשוטו אלא כיון ששמעו כנענים שישראל (כנעני) עמרו ושרפו כל הורעים וקצצו כל האילני' וסחרו את הבניינים וסתמו את המעיני' אמר הקרוש ברוך הוא לא הבשחתים לאבותם שאכניסם לארץ הירובה אלא מלאה כל טוב שנאמר (דברים י) ובתים מדמים כל טוב אלא הריני מקיפם במדבר (ארבעים שנה) עד שיעמרו כנענים ויתקנו מה שקלקלו (ד' ג) כי אמר אלהים זו מלחמ' עמק ש: אמר (במדבר יד) וירד העמלקי ד"א כי אמר אלהים זו מלחמ' בני אפריים שנאמר (דברי הימים א') אלה בני אפרים שחלח ונו' ובתי' (חללים טו) בני אפרים נושקו רומי קשת הפכו ביום קרב מפני שלא שמרו ברית אלהים ובתורתו מאנו ללכת עברו על הקץ ועל השבועה (דברי הימים א') שלא יראו עצמו' אדוהם מושלכים בפלישת ויחירו להם

ד"א הקן כמאמרו יתבדק ועכו"ט וענו אומם ונו' ועל השנוטה כמאמ"ל שלי כחובות שלש שנוטות כללו אחת שלא ידחקו את הקן ושלא יעלו כחומה וכן פירש הראב"ע ז"ל בשר השירים על סוקו השנוטה אחס. ואפשר לומר עוד שטענו לשנוטה יוסף כי הכנע השניע ונו' והעליהם. אח' פלמותי מזה אחסו וחס הכינוי עלמות יוסף. וכו' וכחורו מלכו ללכת: ולהוילא חלק ח"א מה ז' אשר מנו בני אפרים לקן וטעו חממים כחוס. וזמ"ל מלחא כטעמא על שחשבו לפי עומתם חשונותמנון ל"ח שלשים שנה קודם היינו בשנה ק"ם לירידת למנרים. והוא שטרע מלמ"ל פ"ד דמרים מפני עה נפסח אכרעה וכחשכנדו בניו מלחית ועבר שנים מפני שפסח אנריא נח"ח שלמר וירק את חכיו ילדי ביתו שלם מאוח ושמה עשר ע"כ. ונדקק מן הכתובים משך זמן שפסח אנריא אונריא כהם דכתיב ויבא כפ"ט ורג לאנרס ונו' וירק את חכיו וכמ"ד הוא עוג הוא הסליט למה נקרא שמו עוג שמאל לאנרעה בטונות מלוח דטרב"ס פסח היה ואמור משהו מדעק בעלמו כמנ"ל מ"ח דמלוח מלוח ה' כד"ן כטו"ח כ"י ח"ס דרתי לכל אדם להיטפל בעלמו כמנ"ל מ"ח ומ"ח ש"ס ח"ח דזמן לישות מלוח מלוח הוא בזמן הקרבת הפסח. ותמן תרין כפסחים דכ"ח דחמיד כחט נח' ומח"ל והפסח אחריו מ"ד. כרי דזמן לעשות מלוח הוא נח ומחלה. כרי שמשך אנריא שפסח כהם הוא מח' ומחלה והל"ל בלחמיו כדכתיב ויחלק עליהם לילה. לא מהם שחי שעות למשך זמן חפלה עריכת וממה שכן הוא השיעור כמי"ש המניע אופן .. דודאי לא ביטלו מזמן חפלה דמשה שלימה שניו היה רוכב על החמור והניע זמן חפלה וזינו יכול לירד ירכין את לבו וחפלה דחיה ח"ח נס בכינוי ופסח דאנריא הוא שביעין מת"ח וכאשר חנכה אותן שחי שטו"ח חמלא מ"ך זמן אנריא שפסח כהם עולה י"ג שעות ומחלה. ומצנו במרגלים יום לשנה תשאו את עוונותיכם כרי הטוב ליום ח' שנה שלימה. ואם אמנם שם הפנישו שנה כדכיל יום ח' שחטאו כל המרגלים היינו כשכיל שחטא' כולם ח' הוא שלוי שהעמיק עלי' אח' לא ח' ס"פ כידם להמם לכך ישראל ע"כ נחשבו לא"ח ח' בחטאם. ופסח לא וחשוב לשי"ח אכשים ואנרעה עמסם עולה ש"ט אכשים ביטלו מת"ח ש"ט פעמים י"ג שעות ומחלה עולה ד' אלפים ש"ז שעות ומחלה עשה מהם ימים כמספר כ"ד שעות ליום עולה קע"ט ימים ומחלה וכחשכנדו יום לשנה שאת העון י"ז חשכנדו מכון לאלת חופש בשנת ק"ם לירידת למנרים. אמנם עטו בתרתי. כה' דק"ל חבל' ערבי' רשות ולח"ח אין החמור ידוקת כפ"ז וז"ל אין לנכות חוזה עשה דחפ"ל ערבי'. ועוד טעו כספורים שאנרעה לא פשה אנריא כי אם עולה היינו י"ג שעות כמאמר ויחלק עליהם לילה ובחמת גרסי' ס"ק דגרינו' ד' ח' לישנה חלה השחר עד הכן החמה יממה הוא וקריין לילה משום דאיכא חיובי' דגנו כההיא שחמא. וכמוהו ח"כ ויחלק עליהם לילה מ"מ ע"כ הכן החמה אז נכנס כבי טוב למלכי. לרק ובש"ס פ' מי שחי' מעלות השחר עד הכן החמה ה' מילין ומשמעות הרב הי"פ"ט על פסוק וכמו השחר עלה שהוא לא פחות משפס ורביע ויוד. כרי טעו בשחי' שעות ורביע וח"כ פלחה האנריא משך ט"ז שעות ונ"כ שפס. לא והשונ ש"ט פעמים ט"ז שעות ונ"כ שפס עולה כ"ח כ"ד שעות ח"כ עולה למספר ימים ר"ט ע"כ שעות ח"כ. מאלא שאת עון יום לשנה ראוי ישראל לאת חופש בשנת רד"ז זה הללג"ד שלא להוילא

דרכם היות קרוב יכנסו לתוכו מיד ויחטלו מן החורה: מכאן היה ר"ש אומר וכו'. אויל לסיטתו פ' כיד מברכין דל"ה דס"ל לא ימוש כה"ח ספ"ד דברי ככתבן ומלחמ' נעשית ע"י אחרים. חס באמר כאל לא יחנה החור' אלא לחובלי' כמנ"ל יר' יתיח' החור' לישראל' שיכיו כלובלי' מן כעלי נטחון שודלי' מלחמ' יעשה ע"י אחרים' חס אשר חורה כש"י כזה שהקיסם כמדבר ארבעים שנים ולא כן שיער ר"ש שמאל שם דס"ל הוכח מוכח דרך ארץ שיכא חס חורס כשעת חריסה וזילו הכרסם לדרך להכרס לדרך לדרך לדרך לדרך לדרך וכו' לך הקיסן: ושויים להם אוכלי תרומה. הכוונה כזה שהמחטות להכרס כשכיל שחפסכו בחורס. ומחא' טעמא אין נותרים תרומה לכהן עס הארץ והקיסם כמדבר ארבעים שנים דלא קס אירש אדעמיה דרביה עד ארבעין שני': וקצצו כל האילנות. איכא למידק היד' ה' הקצר לנטות לכב הכנענים כל יעלה על לבם לקלקל ולהסחיר ומוטב משיעו ישראל כמדבר ארבעים שנים. ויראה לפע"ל לישב דעלה ענוקה היתה מחתו יתבדק עס שיעת כש"ס דע"ז דף כ"ג דסריך ואשריכה שרשון כחש מכדי ארץ ישראל היא ירושה לנו מאבותינו ואין אדם אסור דבר שאינו שלו וכי חימא משום בק דמשיקרא כביטול בעלמא סני פירש רש"י מכדי כל הארץ וכל המחור לה יתנה לאנרעה וכו' דע"ס שכלו אח"כ לא היו יכולין לאסור חו' משום אשירות דמשיקרא שחי קודם שיתיר הארץ לאנרעה מכדי כביטול בעלמא סני להו לכפינהו לנכרין דליבעלו דנכרי מכטל פ"ז כ"ע עכ"ל ומשי' כיון דפלוו בעגל ש"מ דיתח' להו וליחמחא דידהו קא עבדו ע"כ שיעת כה"ס. ויחבל למידק כביטול או זלמה מקשה קושא דאין חדס אסור וכו' כזה אינו מוכס כמבואר בטו"ד ה' עכו"ס ס" קמ"ז מוטב ה' לו להקשות מיד כביטול בעלמא כני' להו דליכפינהו לנכרין. חו קשיא מדגריס' פ' השוכר את הפועל ישראל שמאל ט"ז כשוק עד שלא נחא לירו אומר לנכרי ומנעלה משנאה לירו אינו אומר ומנעלה. והבוא דין בהרמב"ם פ"ח מה' עכו"ס וטו"ד ס" קט"ו וסמ"ג לארין מ"ה. אף שהסמ"ג כתב דאיהו מנעלה מזד גזירה שמה יבטל נס ט"ז של ישראל דמשמע דאיהו אלא מדרכן. כנר הארץ הכ"ח שם דשיטת הסמ"ג היינו שנאה לירו ולא זכה כה ישראל לכל היכא דזכה כה ישראל אינה מנעלה דאורייתא. וקלח מוכה קן ממימרא דכח' שם ד' מ"ז וח"כ מלי פריך דלכפינהו לנכרין וכו' חימה יכולת ישראל דלכפינהו משיכננו הארץ ומני' דיישו למירא זכו כה ומשכנו כה אינו אומר לנכרי דליבעלה. ואמינא דחא מיתרל לחכירתה דאין הפסח נקושיא או כשיטת רש"י ז"ל אלא דהקושא היא נהמבואר כנרייתא דקמן כששמשו הכנעניים שישראל נכנסין לארץ סתרו כל הכנענים וקצו כל האילנו' וכו' וח"כ כזה ה' ביטול לכל ע"ז דמשיקרא כהרי אין לך עץ ואשריה שלא עבדו הכנעניים כמבואר במכנה פ' כל הלמים ומשקלנו אין לך ביטול גדול מזה ואף ששאר איזה ע"ז דמשיקרא אחרי שתיימשו הכנעניים מארסם וסחרו וקלקלו היו כפי' שחימו עובדי' כשעת שלום דומח' וכו' ביטול רק שח"כ רודו הכנעניים והדרו ופלחו לאותה ע"ז דמשיקרא היו כש"ז שדשה והדרה ק' ראשול' לרובת' דאין אדם אסור דבר שאינו שלו. וזה המכון דקושא על ע"ז דכנעניים שחא כסכרה שלו דאין לדם אסור וכו' ולי מלד ט"ז דמשיקרא כביטול בעלמא כני' להו וכו' כנר נחבטלו כקילח האילנות וסחירות

כילקוט ושלח בשם מדרש אבכירי (פסיקתא דרשב"י פ' שמעתי עקב).
אמר ר' יוחנן לומר כחצו לארץ בעת העליה אבל לעמוד לבוא שנאמר לעקב ואבחנו לעשו
תאמר כי הקדושה בלבושיו משופו את שורו של עשו על ידי אלוהיו וכו' וכו' וכו' כדאיתא
בילקוט ושלח בשם מדרש אבכירי (פסיקתא דרשב"י פ' שמעתי עקב).

כמו שמבאר דברי ר' יוחנן.

(ד) ויהי ואתי לבן שמואל וקראתו אבדן בדלוקין. (שמות עקב).

זהו שמואל ארז דר עשו. וענין בבראשית רבה פרשה ע"ה (שמות עקב).

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

כומר נחלק הכל בשור עולם הזה ועולם הבא וכו' פירש שם רש"י ואלכה לנגדך בשור
ועל זה יושב עקב ארזי וידע נגדו" (פסיקתא דרשב"י פ' שמעתי עקב).

אבל בשוריה יעקב בא לארץ ישראל - פירוש כשדלוק עקב סכורה לארץ ישראל ולא חזק
לשעור כמו שאמר לעשו "עד אשר אבא אל ארזי שעורדי" וכו' אמר שקר סתומים ועל זה
אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

אמר ר' יוחנן שמואל רמו לו כוחו של עקב למה יבא אל דר עשו? שנאמר רמזו עקב וכו'.

8

463 תשובה-שבת זכור דוד ראש

אמת דהרי אמרו⁸⁷ כל המענג השבת נחמנים לו נחלה בלי מצרים, דכתיב האכלתך נחלת יעקב אביד⁸⁸, אבל היא גופה (כ) צריכין אנו למודעי⁸⁹. איך הוא מנה כנגד מדה לעונג שבת נחלה בלי מצרים, ועוד נדעה נדרפה (יג) מה טעם שיעקב אבינו צ"ה זכה לה, ואגב דרד נביך טעם (יד) מה שאמרו ז"ל⁹⁰ גוי ששבת חייב מיתה, ועוד (טו) נביך מאמר ז"ל על פסוק אם תאבו ושמענתם טוב הארץ תאכל, ואם תמאנו ומירתם חרב תאכל⁹¹, וד"ל דרשו⁹² חרובין תאכל, ודבר שהיה ככלל (ט"ז) מאמר ז"ל פרק ג' דתענית⁹³, ככל יום בת קול יצאה ואומרת, כל העולם כלו אנו נזון אלא בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין, (ט"ח) ויהי שב מאמר ז"ל פרק הנושא⁹⁴, בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר, רכוננו של עולם גלוי יודיע לפניך שיצגתי בעשר אצבעותי כחורה, ולא נחנתי אפילו באצבע קטנה, (ח"ט) גם נביך קצת טעם לחיוב אמירת בריה ותורה כבוכות המזון כבוכות הארץ, (י"ט) ועד אחרון, קצת טעם למה שאמרו ז"ל פרק רבי עקיבא⁹⁴, מכאן מודעה רבא לאורייתא, והדרי קבלה בימי אחשוורוש, מה טעם נהרצו לקבלה בימי אחשוורוש, (כ) ועוד נביך פרשת זכור, ויש כפסוקים כמה תורים ודקדוקים, ולפי דרכו יתברר ותלכנו כס"ד.

7 **ויתכן** להבין כל הני דאמר ולקשר ולשנות דרך דרש, כמה שאמר ז"ל⁹⁵ דיעקב אבינו ע"ה ועשו חלקו העולמות, ויעקב איש חם נטל העולם הבא, ועשו נטל העולם הזה, וכבר ידוע הקוית הראשונים, דאם כן לא שבקת חיי לודע יעקב, ואיך אנו נהנים מהעולם הזה יותר מכדי חיותנו בלחם צר ומים לחץ, והלא מראש כצאת ישראל ממצרים שמונים ברכה ויגלו את מצרים, וכעידנא דעילי ארץ כנען עמל לאומים יירשו וכחם מלאים כל טוב, ודבר זה מפורסם, מלכים ימלוכו ושרים ישורו בכל עושר וכבוד ותענוגות בני אדם, והן עזר היום בגלות החל הזה יחד עשירים שאנו אופלים למעדינן, ושוותיהם יותר, לבושי מכלול ורקמה ותכשיטין, וגם הכינוינים מתענים בחגים ומנוערים, ואפילו עני שבשיראל זמנין דמשתחא מלי כרטייה את חלק הארץ כי בא מועי"ד, וכל זה גזל כדנני.

וידבר מדי"ה פירמו איהו מפרק לה כמה שאמר ז"ל⁹⁶ דשמים וארץ היו תלויים ועומדים ער קבלת החורה, ואם ישראל מקבלים החורה מוטב, ואם לאו חוזרים לחור וכהו, ובהגיע חור כאשר ישר בעיני הוי"ה נתן דת, ורח משעיר הופיע מהו פארן, ולא דצו עשו וישמאל וכל הגוים לקבלה⁹⁷, ונמצא העולם היה אבד חוור לחור וכהו, וכאן ישואל וקבלה, והעמידו העולם על כוריו ואחקיים.

87. שם ק"ה ע"א. 88. ישעיה נ"ח ע"ב. 89. מטהרין נ"ח ע"ב. 90. ישעיה א' י"ט—כ'. 91. וקרא רבה י"ג ר' י. 92. דף כ"ד ע"ב. 93. כחכות ק"ד ע"א. 94. דף פ"ח ע"א. 95. מתא רבי אליהו וטא פרק י"ט. 96. שבת פ"ח ע"א. 97. עבודה זרה ב' ע"ב.

462 תשובה-שבת זכור דוד ראש תסב

זכור אלא להיות שונה בפניך, וכן הוא אומר זכור את אשר עשה ה' אליך למרים⁸⁰, יכול כלכן, כשהוא אומר השמר כנגד הצרעת⁸¹ הרי שמירת הלל אמורה, הא מה אני מקיים זכור, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלל אמורה, הא שאינו אומר זכור יכול כלב, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלל אמורה, הא שאינו אומר זכור אלא להיות שונה בפניך, עכ"ל. (תורתנו ה"ן כתיב כאן, וספרי דבי רב אין עמדי לראות שרשין של דברים ומקורן, ואם המפרשים הם המדברין, וגם תירוצי הרב עץ מאמר זה נסתרו כל דברינו, כי השתתו יהיטון כמבאר למעיין, ואין תירוצי הרב עץ חיים נדרו הלכו, כאשר עיני יחזו גברא דשפיר חזי, ואין להאריך, אך אפשר לומר דפרקי ר' אליעזר ותלמודא דידן לא סבירא להו כמאמר זה, וכל מאי דשינוי שינויא הוא לפרקי ר' אליעזר ותלמודא.

ברם זוהי שהקשה על מאמר הלזה עיקר קושיין, ומאי יליף בכל הני דזכור הוא כפה, אימא דגם זכור הוא בכל כדסלקא דעתין, ואינהו עשה ולא תעשה, ואפשר דבעל המאמר סבר דשמור דעשה עשה, ואם כן ליכא למימר דאחי לעשה ולא תעשה, הן אמת דהרמב"ן כפרישו⁸² כחכ דשמור את יום השבת לאו הוא, ולקדשו היינו שלא יחללנו, אמנם אפשר דדברי הרמב"ן אינם אלא לר' יוחנן⁸³ וקיימא לן כוחתיה, וסבר דשמור דעשה לאו הוא, והיינו כמו שהכתיב דהוסי' כממה דוכתי, דגם לר' יוחנן בעינן שיהא ככלל לאו, ומשום הכי סבר הרמב"ן דשמור את יום השבת לקדשו היינו שלא יחללנו, והוי לא תעשה, אבל בעל המאמר סבר כמאן דאמר⁸⁴ השמר דעשה עשה, ומאחר דאיכא בהיך דליכא כי אם עשה, עלייהו סמיר לדרוש בכל זכור כפה, אך דהיכא דאיכא לא תעשה כזכור דעמלק ואשר הקצפת, דגם דכהני יש לדחות דכלהו כפה כקושיין, אינן דהוו עשה יכריעו דזכור כפה, ומתהם לפינן. (ואם מאמר זה הוא ח"כ, צריך להתישב כדכרי⁸⁵).

ולפי קוטב דרושנו יתישב מאמר פרקי דבי אליעזר דאמאן עליה דרך דרש כס"ד, ולפי דרכנו (ט)גבין חיוב דכרי חורה על השלחן, ועוד זאת ארדוש (י) כמאמר ז"ל פרק כל כמבי⁸⁶, ר' חייא בר אבא נמארת אצל-ארס אחד בלודקיא, והביאו שלחן זהב וכו', והיו אומרים לה' הארץ ומלואה, ובסילוקו והארץ נתן לבני אדם, וזכה לזה כמה שהיה מענג השבת, עיין שם באורך כל המאמר, ויש להכין מה טיבן של פסוקים אלה, (יא) ועוד, מה שייכות לעושר זה כעבור עונג שבת, הן

80. דברים כ"ד ט'. 81. שם שם, ח'. 82. שמות כ', ח'. 83. מנחות ל"ז ע"ב. 84. מנחות שם. 85. בתעטרס פתח חראש א' כחכ רבנו ויה לשונו: ואחר זמן כבואי אל ארץ נושבת ראיתי שהיא חוור כהניס פרישת בתקוה א' ג' ז', וכבר כתיב לפניס שכחתי זה במקום שלא היה לי ספרים, דק ילקוט כלי פירוש, עמוד וסומו, ועיין מה שכתבתי בעניוהו בזה בספרי חקטן וברבי אהרין דרוש כ"א בס"ד. ער כאן לשונו. 86. דף ק"ט ע"א.

והרי זה כמציל מזוטו של ים ושלוליתו של נהר, דדינא הוא הרי הוא שלוי⁹⁹. וקנו העולם הזה, כי היה אבד, וקבלו התורה וקיימו העולם, ומעתה זכו בו, ועולם הבא קדם וסלקו ישראל סכא לו ולורעו עד עולם, וזכינו בשני עולמות, עד כאן דברי הרב הנזכר, ועל פי זה אתי שפיר מאמר ה' אס תאבו ושמעתם טוב הארץ האכלו, ולא החושו לחלוקת העולמות, כי עולם הזה חלק עשו, כי בא נהר ושפף את העולם הזה וינתקו מוסידי ארץ אלמלא קבלתם התורה וקיימת, ואם כן זכיתם בעולם הזה, ולכן אם תאבו ושמעתם דברי תורה ותהיו מאשרים קבלת התורה לקיימה, טוב הארץ תאכלו, כי גם העולם הזה שלכם הוא, ואין לעשו בו כלום, ואם תמאנו לשמוע כלימודים, אז חזר הדין שהעולם הזה לעשו, ואתם אין לכם בו כי אם דבר מועט לקיום הנפש, וזהו שאמרו חרוכין תאכלו, כלומר דבר מועט, חרוכים ודומיהם, לקיום הנפש ברוחק וצער, כי העולם הזה אינו שלכם, וזהו מעלת ר' חנינא בן רוסא, דבת קול מכרות ואומרת, כל העולם כלו ניזון בשביל חנינא, וחנינא בני די לו בקב חרוכין, והוא פלא, דכיון דכל העולם ניזון בזכותו, אם כן בקיימו העולם בזכותו זכה בו, כי הוא הוא המעמידו והוא שלו, ושורת הדין כי יתענג מרוב כל עושר וכבוד אשר לא ימד ולא יספר, כי הכל שלו, והכל הולך אחר המעמיד, והוה ליה כמציל מזוטו של ים ושלוליתו של נהר, דהרי הוא שלו, וכלפי ליה מצטמק בקב חרוכין, כמשפט עובדי דת ודין שנאמר בהם חרוכין תאכלו, והיא נפלאה בעינינו על ר' חנינא, והיה שכר, לאחויי ביאת אורו, ועלוי יציג נורו בעולם הבא.

והדברים מגיעים לאמרי קדוש, רבי בשעת פטירתו, כי הנח יעקב אבינו ע"ה, אשר מר ניהו א"ח היל"ק, ומרעות נפשיה נתן העולם הזה לעשו, הוא עצמו קבל הברכות אשר לפי פשטן כל טוב העולם הזה אליו, והוא עצמו אמר, אלמלא שקבלתי התורה מהיכן זכיתי לטל השמים, הדא הוא דכתיב שרשי פתוח אלי מים וטל ילין בקצירי¹⁰⁰, כמו שאמרו ז"ל ברבקה¹⁰¹, ונתבאר אצלנו על פי זה דיעקב אבינו ע"ה לעצמו הוא מציל, שקבל הברכות, והלא הוא נטל העולם הבא ושביק לעשו העולם הזה, והיה טעמו שקבל התורה הוא ודעו, ועשו לעולם שלא יחרב, וקנאוהו, ונודע כי רבינו הקדוש היה נשמת יעקב אבינו, ואנטונינוס הוא עשו, והיינו רבותיה דרבינו, דהגם דהוא עצמו לפנים כישאל קבל הברכות מטעם קבלת תורה, עלה מתורת חסידות לא נהנה, והיינו דקאמר שיגע בעשר אצבעותיו בתורה, ואם כן גם העולם הזה שלו הוא, וקנאו על פי התורה, ועם כל זה לא נהנה כלל, והיינו רבותיה.

98. בא מציעא כ"א ע"ב. 99. אהוב כ"ט, י"ט. 100. בראשית רבה ס"ז, א.

דקרא הטעם לחיוב דברי התורה על השלחן, דמאחר שהעולם הזה לעשו, ולא כאלה חלק יעקב, ואנן כדיין מסוכין היינו אחא, אכלי משופרי שופרי, וגם הבינוניים יותר מחיותם, וגם העניים והאבינונים זמני דמתרמי להו קופרא¹⁰², טבא לפומא, ויש מקום לקסרג דישאל אכלי דלאו דלייתו, כי העולם הזה לעשו, וגזל הוא כידו, לכן בו בפקו קורין ומקריין דברי תורה, להודות כי בעבורה זכינו בעולם הזה, והוא עומד על התורה שקבלנוה, וגם העולם הזה שלנו, וזה קצת טעם לאמירתנו בברכת המזון כרית ותורה כברכת הארץ, דגם מה שזכינו בארץ טובה ורחבה ובתים מלאים כל טוב היה בעבור התורה, שקיימנו העולם הזה וזכינו בו, והוא מאמר הכתוב ויתן להם ארצות גויים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ניצורוג¹⁰³, שעל ידי קבלת ושמירת התורה קיימו העולם וזכו בו, וגם בכות המילה מתקיים העולם, כמו שאמר הכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתייג¹⁰⁴, ונמצא שישאל מקיימין העולם בכות המילה, ובעבורה זכו בארץ ישראל כמו שאמרו ז"ל¹⁰⁵, ולכן בברכת המזון על השלחן, דעל הרוב אכלנו יותר מחיותנו, והטעם משום ברית ותורה שקבלנו והעמדתו העולם; שאם לא קבלנו ח"ו היה העולם חוזר לתו ובהו, והוא הטעם להתענג בארץ ישראל, לכן מוכידין בברכת הארץ על השלחן כרית ותורה, כי בעבורם זכינו בארץ ובעולם הזה, ולכן בהתר אכלנו יותר מכדי חיותנו, כי העולם הזה גם כן שלנו, ואפשר שזוהו כונת מטבע ברכת התורה, אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, הכונה אשר נתן לנו תורת אמת, וזכינו להעמיד העולם, ועל ידי זה וחיי עולם, שהם כל טוב הארץ ומעדני עולם, נטע בתוכנו, שבקבלת התורה זכינו גם בעולם הזה, ואלמלא התורה זה לחמנו לחם צר ומים לחץ, ובוה יתבאר אצלי פסוק לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני¹⁰⁶, וחזן מדרבנו יתפרש במאמרם ז"ל בסדר היום¹⁰⁷, ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך¹⁰⁸, הדא הוא דכתיב לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני, בשעה שאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך וכי הרע לו למשה, אמר לו הקב"ה למשה, תודה היתה שלי ונתתיה לך, שאלמלא היא אבדתי את עולמי, ודשו ביה רבים, למען דעת איך משה רבינו מנחך המין האנושי הרע לו ככבוד אחיו הגדול, שתדיר היה נהג בו כבוד גדול, שהיה הדיבור יוצא מבין שניהם¹⁰⁹, ועתה שזכה לגדולה הרע לו.

ויתכן כמו שאמרו ז"ל¹⁰⁹, דעל אשר סירב משה ללכת בשליחות ה' בסנה, תרה אף ה' ועשה דושם, דכתיב הלא אהרן אחיך הליג¹¹⁰, שהיה לוי, עתה יהיה

101. כלומר בשו, עיין רש"י ברכות מ"ד ריש ע"ב. 102. חתלים ק"ה, מ"ד -- מ"ה. 103. ירמיה ל"ג, כ"ה. 104. בראשית רבה מ"ג, ט. 105. חתלים ק"ט, צ"ב. 106. שמות רבה ל"ז, ד'. 107. כ"ח, א'. 108. מלילא כא, ג'. 109. וכתום ק"ב ע"א. 110. שמות ר', י"ד.

בני מאמרי השבתות, מאמר ט, מעלות וסגולות שבת יששכר

מלך י"י מלך גאות לבש, וכן כתב הרב הגדול מ' חיד"א בשם גדול אחד (בסא דוד י"ז) דלכך (יבמות כא.) תיקן שלמה שניות דכתיב ביה (היא כס כג) וישב שלמה על כסא י"י והא קיימא לן במלך (סנהדרין כג.) אין יושבין על כסאו, ועל כרחק הוא מטעם דנקרא בן, וסלקא דעתך אמינא להתיר עריות ח"ו, על בן תיקן גדר וסייג שניות לעריות.

ובזה יש לפרש מה שאנו אומרים בתפלות עשרת ימי תשובה אבינו מלכנו חטאנו לפניך, רצ"ל חטאנו לפניך במצות שנתנו לנו ואתה נקרא לנו אב כגון שבת ותשובה, וחטאנו לפניך בעריות וגאות שאתה אסרת אותם עלינו להיותך נקרא מלך, הבן הדבר.

76 (יא) אז תתענג על י"י והרכבתיך על כמתי ארץ והאכלתיך וכו' כי פי י"י דבר (ישעי נה יז). יש לפרש על פי מה שאמרו בנמרא (פסחים סח:) הכל מודים בשבת דבעינן לכס להנות מן תענוגי העולם הזה, דעל ידי השבת כל העולם הזה נם כן לנו הוא, להיות שאנחנו מצילים העולם, כי הש"י לא ברא רק ששת ימים וברא השבת, ובראו בכח זה שעל ידי שומרי שבת תתחדש בכל פעם ויבראו עוד ששת ימים, כן הוא בכל זמן ועידן, כן הוא בדברי הרב עיר וקדיש בעל אור החיים וצוק"ל יב, וכתב עוד (בראשית דה בי בו שבת) אילו יצויר ח"ו באיזה זמן מן הזמנים שאין בעולם ח"ו שומר שבת היה חוזר העולם לתהו ובהו, ואם כן לא קשה האיך אנחנו נהנים מן העולם הזה, הלא (תהו יט) יעקב ועשו חלקו העולם הזה והעולם הבא ונפל הגורל של עולם הבא ליעקב ועולם הזה הוא של עשו והאיך אנחנו נהנים מן העולם הזה, אבל הוא, הא קיימא לן להלכה בתורה שבעל פה (בי"ב כה.) המציל מזומו של ים ומשליחותו של נהר לעצמו הציל (כיון שהוא כבר במקום סכנה), על כן כיון שישראל מצילים בכל שבת את העולם מן הסכנה, לעצמם מצילים ונם העולם הזה שלחם הם, על כן הכל מודים בשבת דבעינן לכס ליהנות מן העולם הזה, וזהו שתתפרש דברי הנביא (ישעי נה יז) אם תשיב משבת דגליך עשות וכו', ורצ"ל תהיה שומר שבת, אז תענוגך מן עולם הזה כביכול מוטל על י"י לתרץ מה

(יב) עיין סו"ט ג, ומאמר ג סימן יא.

שיטעון עשו שעולם הזה נזול בידכם, אז תתענג על י"י, (מנחות בנ.) על כסמך היינו מקום, שאתה עומד כביכול במקום י"י, כמו שהוא ית"ש ברא בששת ימים העולם ומלואה, כן אתה מעמיד שוב ששת ימים העולם ומלואו, על כן והרכבתיך על כמתי ארץ (עולם הזה) והאכלתיך נחלת יעקב אביך (היינו עולם הבא שנפל לחלקו בהפילו הגורל עם עשו), ואם תאמר הרי עולם הזה לחלק עשו נפל, על זה אמר כי פ"י ה' דבר, רצ"ל הדין הזה מבואר בתורה שבעל פה המציל מזומו של ים וכו' לעצמו הציל ואם כן הכל שלנו הוא, הבן הדבר.

(יב) עוד אשוב אבאר לך דברי חז"ל (שבת קיח:) כל המשמר שבת כהלכתו נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר והאכלתיך נחלת יעקב אביך, לא כאברהם וכו' אלא כיעקב וכו', לבאר מהו הנחלה בלי מצרים (עיין מה שכתבתי לך סימן ד'), ואומר לך על פי מה שנמצא בפליאה, מפני מה ג' שמות בפשטא ואחד במהפך מפני (שבת נה.) שחותמו של הקב"ה אמת והוא לפלא, ופירש הרב המקובל הקדוש מהר"ש מאוסטרפאלייץ וצוק"ל הי"ד (סו"ט קניס) דהכוונה על ד' מילואי הוי"ה ברוך הוא שהם נקראים בפי קבלת המקובלים ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, והנה ג' שמות הראשונים הם בפשטא, היינו כפשטו המספר הגדול קודם ואחר כך הקטן במספר, דהיינו ע' קודם ואחר כך ב' וכן אינך, אבל שם הרביעי נקרא שם ב"ן, מספר המועט קודם ואחר כך מספר המרובה, ואמר המעט, מפני שחותמו של הקב"ה אמת, והנה חותמו של הקב"ה אמת מפני שתיבת אמ"ת הוא במספר קטן מ', והנה מ' אם תכפול אותו כמה פעמים נשאר בכל פעם מ', דהיינו ב' פעמים מ' הוי ח"י, הוא גם כן במספר קטן מ', וכן ג' פעמים מ' הוא כ"ז, הוא גם כן במספר קטן מ', וכן עד לעולם, (וזהו לדעתי (משלי יב יט) שפת אמ"ת תכון לעד), והנה אלו הג' שמות ע"ב ס"ג מ"ה גם כן כל אחד במספר קטן מ', אבל שם הרביעי הוא רק ז' במספר קטן על כן קוראין אותו ב"ן, והנה ידוע דמנצפ"ך פשוטים המה אחר אות ת', ר' הוא ת"ק, מ' הוא ת"ר, ו' הוא ת"ש, ממילא כשאנחנו קוראים ב"ן הנה באת ו' פשוטה בסוף תיבת והוא מספר ת"ש, אם כן גם מספר שם ב"ן במספר קטן יהיה מ' כמו תיבת אמת שהוא חותמו של הקב"ה, עד

עד כאן דברי (מיכה ז ס) תו כידוע למקוב כאלפא ביתו כהלכתו, הנו אמ"ת שהוא הכפל לעולכ נותנין לו נח א (יג) כתיב ג ל להתבונן (מגי על פי מה (בראשית ד הרשעים שב ונוחין דאמו מעשים טוב מעליא להו שבת, אמר ו יש להם מע ויהי ביום הרשעים כי יום שבו מהטוב והה היוצא לנו בפרהסיא י שמענישים שעושה ער. (יג) סימן ד, ה

(א) בגמרא נאה אומר את השניה אחרת היה

ויפא שביעא קדיש ויהא ארי דן ויקרד אלהים את-יום השבת ויקדיש-
בה נח מקדש עברהה רי קרא יי אתו פני בו שקבת מפרלמאבתו אשר-

לקם בדיד

רשיה

לילה ונמרה המלכה (ויס): (ג) ויקרד וקדיש. (ד) פי' נרד את העמ שיהיה זו מן ולפול הגם שאל ירד
צרכו בנח שכל יתנו הבנות* ורד לרס עומר ללגולה וכו' וזווי את צרכי שאל עמ המשוה, וכן כי הדנות
וכשבי לחם משפיה, וקדשו בנח שאל ירד כלל על כן נרד כי את יום השבת וקדשו (נח"י). ועיין ביה
בשבת (י) (ויס), והמקרא כתב ע"ש* העמוד: אשר מולו שמשך קושיים הלא"ם כמפור ומתן. אך אין
להאמנם דבריו דבריו רכינו עמי' בעלה עיי"ם: (ה) ולא

אור החיים

ג. ויקרד אלהים וגו'. זרין זרעה מה היא אפי' מאינו כי הקדוש צדק הוא גילה הדבר צמיש
הכרכה, ור"ל אמרו (צ"ר י"א) צרכו בעשרת הדעות (שמות כ' י"א) כי שש ימים עשה

בנח וכו', ודבריהם ז"ל אינם אלא רמז צמזמ אצל רבו המים וגו' (צ"ר) הכי גילה כי בשש
השבע לא ירד על זמן מהימים העולין והגון וכמ"ל לא ברא כי כח צוללם זולת לעמוד שש

במשמעות הכחז הוא כי להיות השולם הוא זרד הוא לשעם הדעת לו גם חרש לודעי חמם.
הוא לשעם המקוים והוא צמיח האמלה והשמה והמחש' וצרכו וים סוד הוא חרש לוי וכו' צוים

ולרזי האדם וכו' מושגים על ידי טורה ויגיעה סחו' כי ומשפיע נפש לשול שישור המקוים שור
הצמיח ומולין הוא וי' כשלה לקדש יום השפיע שש ימים וכן על זה הדבר חולת זה היום היה

קוד וצרכו שלא ימסר בו דבר הגם שאין טועה בעולם מרוב צמיח שש ימים ומחר למה וכו'
העולם השפל מושגת מהפניות והקדושה אלא ולרזי כי להפיע פעם כי וצמלעות שצמ העולם

מטסק מול אף על פי כן צרכו שלא ימסר טורי' עומר, והוא אמרו כי בו פירוש צמלעות וים זה
ועור לו שהיה ימר על שער הימים לחם משנה של שבת מכל מלאכו ופירש מה הוא המלכה היא

שעורת ומעונת יתרום וזו היא צרכו והוא דבר שבת אלא גם מבצריה"י, ונבר כמצי' למעלה
הפך הסדר, ולמה שפירש צוהר (ימרו ב"ה זכור) שבת אלא גם מבצריה"י, ונבר כמצי' למעלה

כי צוים השבת משלשל השפע של כל שש ימי שבת אלא יש מלח והוא מה שצרכו צוים
הממטה ויורן על זה אמרו וצדק כי צו לוי כי אם כלשון צדצור חמד והמטה הוא הירקון אשר

חוקן דבר יום צומו וצמלעות וים שבת משפיע כללות העולמות רוח המקיימת שור שש ימים.
וכי' כי שבת וגו'. לרד ליעת טווח הכמוצ צממור כללית העולמות רוח המקיימת שור שש ימים.

זה"ש. ורואה לפרש לפי מה שכתבנו למעלה ל ופי' שירשורו זה מללנו נחמ רוח צממור חמד-
כי העולם היה חסר הקוים עד שאלמה שבת ועמ' שאלמו ז"ל (שבת ק"י"ט): כל המקדש וכו' ואומר
העולם. ויש להעיר צוה שאומס ימים קודם שאלה ויסלנו וגו' כאלו נמטה שוקם עם הקצ"ה בנמטה

שבת צמח היה העולם עומד ורפס שהספיק לחיות כרלשית ע"כ. ודבריהם רחוקים דמוקים לפי
שלאות ימים בלא נפש השבת היה מממוד והולך. הכרלה מי שמתו כאלה שצב אדם וישמקן צדק

אור בדיד

ריב' שזיני החול קשישו לו נשתיים. (ב) פי' לרשן מרדך חל', אצלרנה העמ המפיע לתי המול. (בא) עמס זה עמ'
שבת ככן לחיני אומנו לנתיב. נבאח הוא י"ה שבת. אכל מה עמס לנתיב. חלדנה בשביל אילם מפרד הוא פ"כ שבת נ. (בב) רכב'
זכ' לפשר לומר כן שבעל ורעה כל השמח ימים כאלמה אס ילמי כמח ימים יהיה שירשו צמזן שש ימים בלומר כמקלמו, וגם א'
הוא מיוחה. אלא דלוי כאלו אמר על שש ימים. (בג) פי' כי המקוין פעל ומטה כי צ"ה מען י' ימים. ומטות שכתמקין

מלאבתו אשר עשלה וישבת ביום פיושא שביעא עברהה רי עבר
ויה פיושא שביעא מקדש עברהה רי עבר: ויקרד יי את

אור החיים

כי נחמון הכמוצ לרמח כיון שאלה שבת וי שלצה הכלמרים כסמך ויהל אלוה"ס (פ"ז). ורואה לומר
השש אצל משמעות שש הכמוצ אילו ויאל ממנה על דרך מה שאמרו ז"ל (צ"ר פ"ז) כי בריית נכחו

שחמון לומר כיון ששבת פירוש בא שבת ונפש ערב שבת עם חסרה ולא הספיק לעמוד בריחם
פירוש נשפע ששפ חמוני בכל הנכרואים כי קודם גופם עד שקדש היום וכן הם המיוקים ע"כ. ויש

השבת לא היה נפש לכל הנכרואים. וכן מללנו לר"ל לנו להשכל זולת ארד יזקק לומר בערך הבורח
ומטלה שמו שאל הספיק לעמוד וכו' הלא דבר ידוע מעולה שמו שאל הספיק לעמוד וכו' הלא דבר ידוע

לכל כי כהרף עין יוכל לנרד עולמות כולם. ולא ללל כי כהרף עין יוכל לנרד עולמות כולם. ולא
ולמד מה שכתבו במשלה שמו. אך הכונה היא כי נלח' כי נצורוחו וימול שמו. אך הכונה היא כי נלח' כי

להודיע טווח עולת מעולת וים המוכד כי הלא מדע להודיע טווח עולת מעולת וים המוכד כי הלא מדע
שימנה הדבר בין מלכה שסמול בה ואין צה שימנה הדבר בין מלכה שסמול בה ואין צה

הפסד למלכה שכבר הסמול בה הפסד אם לא הפסד אם לא הפסד למלכה שכבר הסמול בה הפסד אם לא
נמור אשלה אחר ארד יזקק לומר בערך הבורח נמור אשלה אחר ארד יזקק לומר בערך הבורח

הסמול במלכה אחרת אלא אשילו במלכה הסמול במלכה אחרת אלא אשילו במלכה הסמול במלכה אחרת אלא
שסמול בה כשקדש היום גם כן שש מלגמור שסמול בה כשקדש היום גם כן שש מלגמור שסמול בה כשקדש היום גם כן שש מלגמור

אומה הגם שנפסד המלכה שסמול בה הפסד אומה הגם שנפסד המלכה שסמול בה הפסד
שאין אמרו חוקן אף על פי כן לא רלח לעשות שאין אמרו חוקן אף על פי כן לא רלח לעשות

עור. והוא ארמ' צממור וישבות אחר שאמר ויאל עור. והוא ארמ' צממור וישבות אחר שאמר ויאל
כי מלמד שכלה ולא הוסף שור ששית בריחה אחרת כי מלמד שכלה ולא הוסף שור ששית בריחה אחרת

אלא אשילו מה שיהיה צדו להשלימו שבת פירוש אלא אשילו מה שיהיה צדו להשלימו שבת פירוש
כעל גמר הדבר"י (ש"ה צ"ה). וליה אמר מל כעל גמר הדבר"י (ש"ה צ"ה). וליה אמר מל

מללכמו לומר אשילו מללכה שכבר הסמול בה והוא מללכמו לומר אשילו מללכה שכבר הסמול בה והוא
אומר אשר עשה והסמול בה כיון שאל יום השפיע אומר אשר עשה והסמול בה כיון שאל יום השפיע

שבת מלללכה. וי' משה כן לרלוח דבר אר"י שבת מלללכה. וי' משה כן לרלוח דבר אר"י
לא לל מניעת הכולת מ"ס כי ששעה שסברק עין לא לל מניעת הכולת מ"ס כי ששעה שסברק עין

צולא ככהה וכהה רזי רצנתי גם אומר חיי כי צולא ככהה וכהה רזי רצנתי גם אומר חיי כי
לשעם אר"י (ש"ה סדר ה' המלכות ששבת כסבר לשעם אר"י (ש"ה סדר ה' המלכות ששבת כסבר

הימים דבר יום צומו כדי שיוכר מעלת השבת כי הימים דבר יום צומו כדי שיוכר מעלת השבת כי
זולת זה וכול הרי כי לעשות כל המעשה צוים אחר זולת זה וכול הרי כי לעשות כל המעשה צוים אחר

אור בדיד

ולא בלשוננו. ר"ד' זה יהיה פי' של אפי' צייט מומת צוים שביעי. ר"ד' ופי' מללכמו אלוני אמר למללכמו. ר"ש' כי
מלמד שאל עשה הלא עמי. ר"ש' ולא יהיה פי' שבת מללכמו מנחה. אלא מללכמו ציטול. ר"ד' ללמד לזריות הארד לשמור אמ'
השבת. ר"ד' זה מרד ומשמחם האמורים למעלה.

בראשית ב בראשית

וארעא פד אחרבאו ביומא די תולדות השמים והארץ בהפראם ביום
 עבר יי אלהים ארעא ושמיא:
 ה וכל איקני תקלא עד לא הוו **עשות יהוה אלהים ארץ ושמים: וכל**
שית השנה פרים יהיה בארץ וכל

לקב בהיר

תולדות השמים והארץ בהבראם ביום ז' ואיזו כמו ואלה המשפטים, אלא כמו אלה המצות
 עשות די. למד שכלם נבראו בראשון, די'א (רא"ם): זה וזה ג"כ לדבר הכי, והמליק בייניהם בדיבת
 עברתם כ"ב בראש (ממחית ביי"ט), שנלמד (כ"ט) כי"ו בהגבלת, שלפי פירושו כשנברא, למד ענת וביז
 (ד) ביה כי לור עולמים, כ"ב אחריות הללו על השם הגדלם (רא"ם), אלא מיוחד הוא, כי מה יהיה חקר אם לא
 יאריש בני עולמים, ולמדן כלן שהעולם היה נברא יאמרו, ע"כ לרד אחר (מ"ל): לור כמו לר
 כ"כ"א, (פ"א) רח כמו שהכ"א פתחה למעב קר (רא"ם): י' פי' מי שרונה לרדת ולעלות למרות רעה, קן
 העולם פתוח לנביט בתשובה, וטוב"כ נברא ביו"ד הוא גנמי: יא' פי' איזו יסיל לעשות ממנו קפבל כמו
 למדן שלדקיס צבאותו זמן מופתים (ממחית ט"ט) כמו י' שיכול לעשות ממינת קודם, הא לך ראי' שליו מגויחו
 שהיא קטנה באחריות רח שרדו (הכרעטיס) למעב (רא"ם): י' פי' גלא ראי' המד מד עגמו נברכו
 לראות שמה, כה"א זאת שסחומה מכל לדדי לומר קן, ומיניה על כל מקום, שאלא אם מפרשו קודם היה
 ופתחה למעב לרדת דרך ספ"י: (ה) שרם יודיה באלך וקודם יאמר, ואם מפרשו קודם שהיה וקודם שלעמ, המעיר, ארדנה, ואם מפרשו קודם שהיה וקודם שלעמ, חקר אי"ז מה היה (ג"א): י' פי' מש י' הוכחה
 יאמר הקדים, זה מוכיח"ט, (ועוד אחר"ט), כי טרם ג"כ, שלם מאמר קודם מראון פי' קודם היימם יראים, יהיה זה הפך האמת, ואם מאמר קודם שהיימם יראים, פטר
 תוראון (ממחית י"ט), עדיין לא תוראון, ואף זה הפך

אור החיים

ועשנים ולמים אמר ישירו המים וכו' כדי שלא יעשה אדם ויחשוב כי הארץ והשמים מעלמם עשו הפעולה ותולד מהששכ כלו תולדות משוככות, לזכר כל הכחז ואמר אלה תולדות השמים פירות תולדות כולוליו. כשמיים וכלרן דבר יום ביומו כחכזו כדבר הימים לא תחשוב כי הם עשו הדבר יש מאין דרך הצורה ותעלה שמו שברא כלל יש מאין לא קן הוא אלא בהגבלת ביום עשות שהוא יום א' שברא ה' אותם כחצ הבריאה שברא הם כחצ בראש"ט) שוללו מה שגור עליהם אמר קן כמו שברא בראש מה שגור עליהם אמר קן כהוליה למתח עד אשר השקב ה' וכו' אומרו כי

אור בהיר

רבה) לומר נון טה. רל) נון השמים והארץ ברא ונמן ב"כ על החולדות הללו כח, והם על ידי מאמר הוליהו מתח אל הסועל מה שחיה בסוכה. רלא) מנחה ראי' משם, שלדני שמו"ל אמרו כי אום היא מן מינת היליבי הוא במקום מינת "ה", כי כל אום ר"א מן מינת הנברא ייהי במקום מינת "ה", וכליו אמר מה בראש, לומר מה השמים והארץ, והשכל כזה, אומן נבר כשלה לברא זולמן טעל קודמם ויהי הקודמם בראש, ולא נמני זה הקודמם בראש, קן הקב"ה כביכול טעל שמים והארץ וזה ברא מולדתו. רל"ב) כל הכחז מופת, כי מה יהיה חקר אם יחולק למפר ואיד יעלה מן הארץ וכו'. רל"ג) לומר פסוק

אונקלוס

למי בראשית ב בראשית
ברא אלהים לעשות: פ שני ד אלה קמעדי: ד אין תיקדת שמיא
 לקב בהיר
 רש"י

היו לריכס נלמח ולקוע ולכין ושמי להם השמם ברא אלהים לעשות. המלאכה שהיה ראוייה בקדושה, ואין לומר ששפעות הכחז מה לאומן מ' לעשות בשבת, ככל ועמלה בשמי, כמו שמפורט לעתה, אלא הכוונה היא שהקב"ה רצה לקבץ את השמם למחן צו מענדל דמול, וחי תאמרו מה גלבל ביום השביעי קן לא מרע ולא נאסף, ע"כ כרכו שיהיה נשפע צו מדריס הגשמיים הם שקדו, ומה שהפירו מו"ל המן הוא משל ורדי לחוק האמונה, ומה שהפירי רש"י לומר שהוא על לעמיד לפי שאל עדיין לא נלמד הארצה עד שיהי בני ישראל שנלמחו על השבת אלל היולר כ"ה נמן הקדושה והכרעה בעתה השבת ע"כ העמיד (ח"ט): ו' ולא אמר אשר ברא ועשה, אלא לעשות, שפי' עמיד לעשות, לומר כי צו ביום השבת שבת מכל מלאכתו האילו לעשות צו שבת צו ממנו, ותכלל הדבר נשמע שעשאו בשמי (ב"ר), ועל פי מה שאמרנו בלומ הקודם ביון הוא מניח טעם על כי, פי' העטם שבריו להיות בשמי פי שנים מפני שגם הוא קן עשה לבראות בשמי בפלים (ח"ט):

אור החיים

שכבר נגמרה מלאכתו לון אחר מעשה כלום ובמה לך שוקף גדול מהו דיון הולכה. ולך לרעת כי מיום ועשה שוקף. עוד מה היה הפעולה הגדולה האחת ברא אלהים אדם לא חסר העולם דבר המעמיד שצאלמעוטה ישוג כשהגז זז. ועוד לו יהיה שיהיה לזיוק יסוד עולם שהוא שומר שבת על אדם שומר מעשה זה גדול עד מאוד מנין להם לומר דבר זה שבת כיוס ע"כ (כ"כ) ואמרנו קס שם צו כי שהוא נעשה שוקף, ואם לזכר הגבלת השכר היה טפל ככר צא השמם שומר שבת מחושלה וכו' מה להם להבדיל שכרו לתקן לו כדכנים (ישעי' י"ג) ואורז ימים וגבורה ועושר וכו' ומנין מלאו להארץ שם ארבעים וכו' ומשם לא פסקה שמינת שבת לשון לזכר עילאה להשתקף עמו צמטש בראשית. מישראל ואפילו במלכים היו שומרי שבתות ולמה שפירשתי אמת יבגה חוכם ודבר ה' צפויס כמאמרם ז"ל (שמו"ר פ"א) ונמן. והגם כחכזו אמת צעטס לודק כי להיות שהשבת היא המקיים למעלה צפירות פסוק ויכולו כי העמדת העולם העולם כל ששם ימים ואחר עבור ששם ימים יצא הוא כחשק הקבלת אור המקור והשיר צנעלמות שבת אחרת ויחייבו ויקיימו. עוד ששם ימים אין זה מכחש לדבריו כלאן כי זולת השבת אין אחרים, ולך לדעת כי מלאכות השבת בעולם הוא הכנה בעולם להכיר לכסוף"ט) ולכלות אל הצורה קיומו ממקיימו אחר"ט) כי אם אין מקיימו שבת לון שבת, ותמלא שאמרנו ז"ל (שבת ק"ל"א) מלל עליו שבת אחר כדי ששומר שבתות הרבה"ט) ואם אין שומר שבת מה זאת עושה. לזה כל המקום על השבת וכו' פירות מקיים ושומר קדושות"ט) אמר ה' לנבראים שיעשו גם הם חולדות לשמום בצאלמעוטה זה ישו לשבת וצאלמעוטה מקיים לחלוק המים והכרעה פרטים כלומר כדבריהם בעולם. בראת לרעת כי הוא המקיים העולם ואין

ה. אלה תולדות וגו'. כבר ר"ל דרשו (כ"כ י"ג)

כחכזו אלל פשוטו של מקרא לא

מדעי"ט). ונראה כי להיות שקדם והודיע כחכזו כי

לחלוק המים והכרעה פרטים כלומר כדבריהם

ולאמר אמר גם קן להוליה חיות ולהוליה עלי פירות

אור בהיר

מלקחן ביום השביעי ששבת ממנו, ואין צא לומר שגם מהבריאה שהיה ביום א' לא שבת אלא פי"י יום השבת. רב"ר) פי' יום זה נעלמו על קיומו הוא כשאר ימים. רב"ר) הא לך ראי' שהשבת נעלמו אינו שבת, שמשמם זה מניה לחלו, כדי שישלח ישאל בחיים, שאם ימות ימותו עניים, ואם יחיה יחיו עניים. רב"ר) ואין הפירות שגומה ביום קן לזכר. רב"ר) שוקב"ה שאלה אוריהם וצבת הכל אמת. רב"ר) פי' כל הכחז מופת, וגם לרדן להציק.

בשלה

והחיות כי אמרו חז"ל (שבת פ"א) תמאי בתנאי הקב"ה צמחש בראשית אש יקבלו ישראל בחורה אחת מחקיימים, ואם לאו אינו מחזיר אחת לחורו וצורו. ואם כן אלמלא קבלו ישראל בחורה מוטת החמוטעטת הארץ וממלא העולם אבד, וכאשר בלו ישראל וקבלו החורה קיימו הארץ ומלואה, וקיי"ל (בבא מציעא דף) דהמחיל מוצנו של ים ומשלולותו של יבד הכי אלו של, עכ"ל.

ובזה כתב אצל מארי זלנ"ה צעני חיים (ר"פ בראשית) מה עמם פחה צביראשית, משום כח מעשיו ביד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם ישראל לבעים אחת שצבשתם אלצות שצעבי גוים, פי' שיעטנו כי העולם הזה הוא מחלקו של עמו, ומה שנועלים עולם הזה גולה הוא, הם אומרים להם על הארץ של הקב"ה, והכי תמה הקב"ה שיבא חזר לחורו וצורו, ולמלא ישראל שקבלו החורה כי העולם אבד, ואם כן גם עולם הזה שייך לישראל דין המל מוצנו של ים, וזה שאמר הכתוב אש צחוקיו תלכו, ופרש"י שיהיו עמולם צחורה, או ומהה הארץ יעולה, שיכיה לנו גם מעוד עולם הזה, כי על ידי החורה אנו מקיימים העולם, ולכן וישתחם לבעת בראשם, שלא יאמרו האומות לבעים אחת, עכ"ל.

וע"פ פי זה יש לנצר מה שדרשו חז"ל (מגילה ג) על הפסוק (ישעיה ח יג) ויגן יהושע בליבך יהוא צחור העמנו, מלמד שגן צעומוק של הלכה. דכהה כאשר עמד יהושע לבעת ארלות שצעה גוים, קמה וגם נצב לקראתו קושית אומות העולם לבעים אחת, שהרי העולם

7 ויהי בשנה פריה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתיים כי קרית הוא כי אמר אלהים מן יתחם העם בראשות מלמחה ושבו מלרימה. דקדוקו המפרשים מה יתן ומה יובסוף הליכתם דרך המדבר, וכלא סוף סוף עהדין לנח לארץ ישראל ולכלום שם צמלמח קרית, וארץ מלרים הכי עומדת צבול דרומה של ארץ ישראל, ובראשית מלמחה ושבו מלרימה.

8 במבילתא (יש פרשתן) ולא נחם אלהים, נחמה לא הביאם הקב"ה דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר, אמר הקב"ה אם אינו מצוי עכשיו את ישראל לארץ, מיד מחזיקים אדם בשדכו ואדם צדקו, והם צעלים מן החורה, אלא אקופס צמדו ארבעים שנה שיכיו אולכים מן ושוים מן צהר, והחורה נעללת גופו. ויש להבין למה שנה את עמנו ממה שאמר הכתוב מן יתחם העם בראשות מלמחה ושבו מלרימה.

9 ויבם אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, ארחה צמדש רבה (פ"ב סי"ח) מכאן אמרו רבותיו אפילו עני שציראל לא יאלל עד שיבס, שכן עשה להם הקב"ה שנאמר ויבס אלהים. והפלאה שנבכ הארץ העמישו עניו הכסובה צמחז זה המדבר מעניו סרצו ואינו מלשון הכסובה כלל.

10 בקהדים דברי מהר"ש פרימו (בבבא) כחוד"א בראש דוד פ' תלמי) על אמרם ז"ל (תנח דצי אליכו זעמא פ"ט) שיעקב ושעו חלקו בשמי פולמוית, יעקב נעל פולס כבא, ושעו נעל פולס כבא. וקשה דלפי זה ארץ מלמחו דיונו ורגליו לטעות חיל ולאכול חבץ הארץ, והלא יאמרו גול הוא צדיקו כי שייך עולו לנעו,

משה

בא

בך

פר

הקרבת הכפת, כמו שדרשו חז"ל (שמו"ר פנ"ז ס"ג) משבו יריכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם לאן ותחמו אלהיכם של מלרים ועשו כפסת. וכן כתב ספור (או"ח סימן ת"ל) שלקחו להם כל אחד מה לפסמו וקשר אורו צברעי מעמו, ושלאום המלרים למח זכ להם, וכשיצו לשמחו לשם פסח צמחש השם ענינו, והיו שייכים קרות על שמוטמן את אלהיכו ולא היו רשאו לומר להם דברי. וציאר בדרש"ה כי בלקוחת השב וקשירחו צברעי המטה, משבו יריכם מעבודת זרע וככנישו כח עומחת מלרים.

וזה שדרש רש"י"ל להבין שצמן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מוח משה ואהרן, כי אף שבו ישראל משוקטים בעומחת מלרים, עם כל זה היתה כל לעום ומלוויים ותשוקתם להקטר את הקדושה, והשחלו כל מחלמי כוחם שלא לחסר דבר מכל מה שלעונו צעניו הכפת, כדי להוילח מקרצם עומחת מלרים, אמנם מקום הכי להשוש שמשו ואהרן אשר משולם לא נכנס בקרצם עומחת גויו המלרי, הם לא היו לייכים לעשות הכפת צמחיה זו ללקחו ולקשרו צברעי המטה, לזה סיים ואמר אף משה ואהרן מן עשו, כי כך היתה מוח כ"ל לכל בני ישראל.

הגופנית ממלרים, הכי זה משונת, כי דבר זה מלחה על צמח ותשיבותו של האדם, שיעקב שמתחו אינה על פוחת האוף מנית עבדים, אלא על שקרצו התקום לעבודתו וזכיו לחכות צלל כנפי הכיכיה.

וזהו כוונה צמחז הכחוצ צל אל פרטכ כי אלו ככדוהו את לעו וחת לג עבדיו לממן שמי אוחויו אלה בקרצו, דכהה כתב חז"ל זלנ"ה צישמח משה, כי בקרצו קחי על ישראל, דלילו קחי על המלריים כול"ל בקרצם, כמצוה צמדש (ויק"ר פ"ד ס"ו) דצני עשו כתוב נפשות שווא עורד לאלות הכיכה, אצל יעקב שווא עורד לאלה אחד כתוב נפש ולדריטו הכוונה לממן שמי אוחויו אלה בקרצו, היינו שרשות אוחות הקדושה בקרצ בני ישראל, ויוילח מקרצם עומחת גויו המלרי, ועל זה המשיך ואמר ולממן חספר צלמי צק וכן צק את אשר התעללו צמלרים, היינו שירכב לספר ציעלח מלרים, צמה שהוילח הקב"ה את עומחת מלרים מישראל, וידעמם כי אלו כ"י דבר כוח איו יוכל רק הקב"ה צכצחו וצעמנו, ככתוב או הנסה אלהים לקוח לו גוי מקרצ גוי.

והנה יוילח רוחנית הלזו שילחו ישראל מעומחת גויו המלרי, נפעל על ידי

ממנה, והקצ"ה רצ מסד משה נלשי מסר, (נצטת משיבם אשר גם חרונ של יוסף היה ניר ממקומו, היה מושל להם דברים אלן לאמרה משמו של יוסף אצני הקצות צמקומו צממרת הממשלה).

וזה שאמר הכותב, ויקח משה את עצמות יוסף עמי"ה, היינו שארשו אמו עמו אל הדור הכוח להיות נחשב בין החיים והאלך פעל אמת, כי השבע השבע את בני ישראל לאמ"ר, פי שבה אומר דבריו בשם אומנם, סקרד יפקד אלהים בין החיים, ועל ידי זה היה שפוחויו דוצבות ומחשב בין החיים, וכוון שהוא קצות צמקומו, כל קצות צממנה על ממנה דמי, ורצ מסד משה נלשי מסד לכל צית ישראל.

ובזה יש להם טעם לשבח על מה שחיקו מי"ל עניו הכסובה צליל התקדש מו כספת, כי צלילה היה את שובשים בכל משבתי זכר לצאת מגרים, והנה שניו בשם צרכו (דף גנב) היו יושבין כל אחד מפרד לעצמו, הככו אחד מפרד לכולו, ופירש"י דלוי קציע סעודה צלח הכסבה. הכי לן הכסובה מורה על עניו קציעות, והנה צלחת ישראל ממלמם היה פיקר ללויקים, והיחה המשש שרדו ישראל אחר רות הרשעים לקף חוצה, אמנם על ידי שמשערי אלהים הלויקים שפבר הלו לשלמה, נידונו ישראל הקציעים ולא נחצעו צרות הרשעים, ולכן זכר לזכר זה חקו לחבל צכסובה צדד קציעות, לרמז על דין הקציע אחר פור זכר ציי ישראל צלחתם ממלמם לעשותם נלשי מסד.

וזה שדרש המדרש, ויסע אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, ולמורה כיון דנידוי ממקום קציעותם והיה פיקר ללויקים, הכי נחשויר בהשש שיהיו נידונו אחר רות הרשעים לקף חוצה, אך מלמך שהכיר משה רצו דציע צשם אומרו לעשרו הצדיקים אל הדור, והיה

אכן מ"ה צללה"ה צממנה משה (כ"ס"ס מולות) בעיר על דבריו, דהלא החיים מחונעשים חמיר ממקום למקום, וחקי כשהוא צעיר אמת מכל מקום ממקום למקום צעולה הוה, והם כן חף שהלויקים קציעים צעיריהם אין זה קציעות וקעולה נידון אחר רצו, אמנם אחר המות אשר כנפו קצות צקבר חו הוא ממנה על ממנה, אך לכמורה חו אין הצדיק נחשב עוד ממלמי הדור הכוח, אצל כשחומרים דבר הלה משמו, ושפוחיו של הצדיק דוצבות צקבר, משכר חיות להצדיק ונחשב בין החיים צחותו הדור, וממחר שקצות הוה, חף הם רצון רשעים, נידון השולם כממנה על ממנה, וזה שחמיר חו"ל (מגילה עו.) כל האומר דבר צשם אומרו מציה נאלה לשולם, כי על ידי זה נחשב השולם ממנה על ממנה, ורצ מסד משה נלשי מסד, עכ"ל.

ודגדג כשילאו ישראל ממלמם ורמיקו מרד ארבעים שנה צמדבר, ככל אמת השנים היה פיקר ללויקים, והיחה הממשש עגמיה שיהיו ציי ישראל נלשים אחר רות הרשעים לקף חוצה, וחקי גם צשכה שכו חוויס צמדבר חקתי לא נחצעו הקציעים צמקומו, שהרי החיים מחונעשים חמיר ממקום למקום, ואין זה קציעות, ולכן ציקש משה רצו להכיר דבר צשם אומרו, כדי לזכר אל הדור את הלויקים שפבר כסחלקו לשולמה וקציעים צמקומו, וזה יהיה השולם ממנה על ממנה, ורצ מסד משה נלשי מסד, והנה אמרו חו"ל (שמו"ר פ"ה ס"ג) מסברת היה ציי ישראל מיעקב ומיוסף הלשון סקרד ונחשב י"ל כי מטעם זה הכיר משה נלשי קצות ממנה י"ל כי מטעם זה הכיר משה ויהיה אלהים אומנם, כדי שיהיו שפוחיו דוצבות ויהיו אלהים צמקומו כי החיים מחונעשים חמיר, מכל מקום יוסף הצדיק הכי קצות צלורה, ועל ידי זה נחשב כל השולם כממנה על

עוד יוצאר ממחר המדרש, ויסע אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, מכלן אמרו רצוחיו אשילו עיי שצישלול לא ואל על שופ, שבר עשה להם להקצ"ה שחמיר ויסע אלהים, ואלו מוצן הליך העמומו עניו הכסובה צמקומו זה המדבר משניו סוצו.

ב ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השבע את בני ישראל לאחר פקד יפקד אלהים אמתם והשולח את שצממתי מזה אמתם. ויש לזקק דלמורה חוצה עמו מוומה, שר קשה שבה די צממיר כי השבע השבע להשלות עצמתימו ומה לו להכיר ככחן עניו פקד יפקד, גם אמרו לאחר לריד צילוח.

וגר"א צכקום דצרי הצבור אור (חילופי אגדות רחש השנה עז): למיש אמרם ז"ל (כמהדורין ע"ה) פיקר ללויקים רע לכו ורע לשולם, מינים ללויקים הנהה לכו והנהה לשולם. דבהה אמרו חכמים (קידושין נו:) ששולח ידון אחר רצו, אך דא עקח שהרשעים צשולם רוצה יונה, כדאמתה צממיר (יומא לה): ראה הכ"ה"ה שצדיקים מושעין, אכן קיי"ל (כמחובות עו.) כל קצות כממנה על ממנה דמי, ולכן מינים ללויקים שם קציעים ויושבים צמקומו, הנהה להם והנהה לשולם, כי צממנה על ממנה הכ"ה"ה הנהה נלשי מסד, אצל פיקר ללויקים רע לכו ולשולם, כי ממחר שאינם קציעים, נרשעים הם וכל השולם לקף חוצה מממנה רצו רשעים, עכ"ל.

והערה אמתו הששם האמור צמקומו כן כן הרצנים המצוחרים צממנהה, אם מוי מצוה עכשוו את ישראל לארץ הם צעלים מן המורה, והכוונה שאלו לא יהיה להם זכות לצעש אציות שבעה נויים, והיו מוכרחים לשוע מצחמה, ולכן חקיסם צמדבר ארבעים שנה כדי שחולל המורה צנופם, ועל ידי המורה יהיה להם זכות צשולם הוה כדון המלל מוועו על ים.

וזה שדרש המדרש, ויסע אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, והששם כרי שקצולו את המורה צמדבר ויסבקו צה ארבעים שנה, ועל ידי זה יהיו רחיים לצעש אציות שבעה נויים ולשערת חיל צשולם הוה, מכלן אמרו רצוחיו אשילו עיי שצישלול לא יאכל עד שיצב היינו

לכנס לישראל דין קצוץ גם בלחם צמדור
 לכתובם לפי חסד, מכלן אמרו רצוניתו אפילו
 עני שציראל לא יאכל עד שיבט, כי זכר לזכר
 זה חקנו עני הכביצה המורה על הקביעות.

ל

ג' או יאמר ציראל המורה, ויבט אלהים את
 בעט דרך המדבר ים סוף, מכלן אמרו
 רצוניתו אפילו עני שציראל לא יאכל עד שיבט,
 שכן עשה להם הקב"ה שנאמר ויבט אלהים.

ז' עורך אחת צמדור רצה (פ"ב סי"ח) מהו
 ויבט, שהקפון הקב"ה, כשם שבוטח
 אומר (זכריה ז ט) והני אהיה לך גאם כ'
 חומת אש סביב, ובגון רועה שהיה רועה לאנו
 ורעה זאפין בלון על האן, ויהי סוצב את האן
 שלא ימקו, כך בשעה שלאו ישראל ממלרים היו
 אלופי ארום ומוצב וכונן ועמלק עומדן ונתקון
 את העלה יואך לצח על ישראל, שרעה הקב"ה
 כך, כצב אוחן שלא יצאו עליהם, שנאמר ויבט
 אלהים את העם. ויש לכפון מה טובה של
 הכיצוב הזה.

ג' ויקח משה את עמנו ויבט עמו כי השבע
 השביע את בני ישראל לאמר פקוד
 יפקוד אלהים אהבם והעליהם את עמנו מזה
 אהבם. ודקדקו המפרשים דלכאורה ענין זה אין
 כחן מקומן כי אם למעלה צרעה הקדומה אלל
 נסופתם ממנו, גם נרין ציראל אומרו יפקוד
 אלהים שבוטח מזה הדין והכלל הגאולה צחה
 מזה מזה החסד.

ו' ויבאר על פי מה שכתב מן החסד סופר
 (פ' צא עמוד ט) צדני הצמחה
 (מטנית לא) עמיד הקב"ה לעשות מחול לזיקים
 והקב"ה צמחתי, וכן מרחין עליו צמחתי
 ולאומיים הנה אלהיו זה. הכוונה כי על זיקין
 ישראל שכל העולם מכוונים בוונה אחת מיוחדת

לשם הש"ח, וכליו אנצט כוונתם וקישור ראיית
 מתעצבים כולם סביב סביב כוונתם אל נקודה
 אחת שבוטח הש"ח, שיהיה נקודה כחוד המכת, והיינו
 המחול, אמנם יש נמי צביפור, דכחוי (ויקרא כו ט)
 ופניו אלוים, ופ"ש"י פניה אי מכל עסקו
 ומגיהו להטוי לכס ולהכרעה אהבם. ואלו ישראל
 נקודה צמחתי מרכז כוונתו צביכול, וכן עני
 מיני מחולות, והכפתר כי המחול שמינינו
 סביב הקב"ה יהיה צבדורה, כך צמון, שרין
 לעלות מדריגה אחר מדריגה לאח לאח, וכן
 צמני אדם, שלא יגינו אל זאת המדרגה כי אם
 הכוונה והמוצאים, ושארית בעט שלא יזכו למחול
 זה יוצקו צדוליתם, מה שאין כן המחול משפח
 הקב"ה סביב ישראל, אינו נרין הדריגה הזמן
 ולא כננה בני אדם, כאשר היה צממרים שבו
 צדוליתם חסונה קרוב לשער נ"ן צמומחא מלרים,
 ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם.

ו' ויבשריך החסם סופר צעטם אמריו, כי משה
 רציו אמר לפרעה ויחוגו לי צמדור, ודרשו
 חז"ל (תנ"ך י"ג) דלמא חוגו אהא, ופירשו הוים'
 (נ"ח חוגו) שילבו צמחול. ותשמעו לכאורה
 שציראל יעשו מחול סביב הקב"ה, והיינו ויחוגו
 ל"י דייקא, ועל זה אמר פרעה מי ומי הכולני'
 היינו שכולנים מדרגה אחר מדרגה, כי לזה
 נרין זמן והנשים מוצמחים ויועיים, ולאו כל
 אדם זוכה, והשביע משה רציו לא כמו שחמה
 סוכה, אלא צעירי וצוקיני נלך כי חג כ' לנ"ו
 דייקא, מחול כ' הוא לו ולא מחולניו לו, כי
 הוא המגיהו ופניה מכל עסקיו אליו, ועל כן
 עלם ילכו, עכ"ל הנמחזים.

ו' ע' פי זה יש לפרש מאמר המדרש (הוצח
 בקדושת יו"ט לכוונה) צעירי וצוקיני נלך
 כי חג כ' לנו, זה חג הכוונה. והוא פלא. אמנם
 הנה חג הכוונה כרי הוא צמחתי הלו שהקב"ה
 צביכול עשה מחול סביב ישראל, וכמו

ז' ויקח משה את עמנו ויבט עמו כי השבע
 השביע את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד
 אלהים אהבם והעליהם את עמנו מזה אהבם.
 ודקדקו המפרשים דלכאורה ענין זה אין כחן
 מקומן כי אם למעלה צרעה הקדומה אלל נסופתם
 ממנו, גם נרין ציראל אומרו יפקוד אלהים שבוטח
 מזה הדין והכלל הגאולה צחה מזה מזה החסד.

ו' ויבאר על פי מה שכתב מן החסד סופר (פ' צא
 עמוד ט) צדני הצמחה (מטנית לא) עמיד הקב"ה
 לעשות מחול לזיקים והקב"ה צמחתי, וכן מרחין עליו
 צמחתי ולאומיים הנה אלהיו זה. הכוונה כי על זיקין
 ישראל שכל העולם מכוונים בוונה אחת מיוחדת

ז' ויקח משה את עמנו ויבט עמו כי השבע
 השביע את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלהים
 אהבם והעליהם את עמנו מזה אהבם. ודקדקו
 המפרשים דלכאורה ענין זה אין כחן מקומן כי אם
 למעלה צרעה הקדומה אלל נסופתם ממנו, גם נרין
 ציראל אומרו יפקוד אלהים שבוטח מזה הדין והכלל
 הגאולה צחה מזה מזה החסד.

ו' ויבאר על פי מה שכתב מן החסד סופר (פ' צא
 עמוד ט) צדני הצמחה (מטנית לא) עמיד הקב"ה
 לעשות מחול לזיקים והקב"ה צמחתי, וכן מרחין עליו
 צמחתי ולאומיים הנה אלהיו זה. הכוונה כי על זיקין
 ישראל שכל העולם מכוונים בוונה אחת מיוחדת

*

אצמ"ר מנחם מנדל פרידמאן זצ"ל
מ"ז בשבט — ראש השנה לאילנות רבא

(א) כיצד מתורצת שאלת הגמרא "וכי אדם עץ שדה הוא" באמצעות התשובה "אם תלמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל...". הרי לכאורה, גם הסבר זה אינו יותר מאשר (א) משל ונמשל של עץ השדה, (ב) ואף יותר מכך: זוהי השוואה בפרט אחזר כלבד — ואם כך, נותרת השאלה בעיניה: "וכי" — האם משום כך ניתן לכנות את האדם בשם "עץ השדה"?

7 ← מדי המעלה בכך ש"האדם עץ השדה"

(ב) כיצד מתאים בכלל לתאר את מעלת האדם — מין המדבר — על ידי הקביעה שהוא "עץ השדה", שיש לו תכונות של "צומח"? אמנם, גם אצל האדם קיים ענין הצמיחה, ובמיוחד בצמיחת שערוותו וצפרניו וכדומה, אבל: (א) אם כך, הרי אצל האדם קיימת מעלה גבוהה יותר — תכונת ה"חיי" (ב) ועיקר: לא זוהי מעלת האדם (המדבר) העיקרית. וכיצד, אפוא, מתאים לומר ש"האדם עץ השדה"?

הצומח מחובר למקורו באופן גלוי

המעלה המיוחדת שבה מתייחד מן הצומח מן המדבר והחי היא שהוא אינו "מסתיר" את חיותו האמיתית. הצומח מחובר תמיד על ידי שרשיו אל מקורו, אל כח הצומח שבארמה המחיה ומגדל אותו. וכאשר מתקיים את הצומח מן הארמה, הוא חדר להיות צומח. לעומת זאת, החי או המדבר אינם חייבים להיות קשורים תמיד אל שרשם ואל מקורם: אין הם מחוברים לאדמה¹³ שממנה התחוו (גם) החי והמדבר — "הכל היה מן העפר"¹⁴. לאחר התחוותו, לידתו, של כל חי ומדבר, אין הוא קשור בהכרח אל השרש והמקור שממנו

13 כידוע שהאדם כלול מרצמים (ראה מ"ה), והוא ע"ח שמ"ב בחתלתו שהוא מ"ה הערכים שם סעיף ז. ושי"ז).
14 להעיר מאזני השדה (כלאים פ"ח, קהלת ג. כ. כ"ד פי"ב, יא.

רב שצרי המוצדים

לא היה מקום לשאול⁵ "וכי אדם עץ שדה הוא", כי יש פרטים רבים שבהם אכן דומה האדם ל"עץ השדה"⁶.
אלא שהכוונה היא לכך שהאדם הוא עץ השדה: "שהמילה "עץ" אינה מכינה כאן רק פרטים חלקיים או טפלים של האדם, אלא את כל מהות האדם — "האדם עץ השדה".

יש לומר, שהדבר מוכן גם מאי אמירת תחנון בחמשה עשר בשבט⁸ — ראש השנה לאילנות⁹, וממנהג ישראל לאכול פירות האילן ביום זה¹⁰ וכדומה, ומקשרים זאת¹¹ לפסוק "כי האדם עץ השדה".

אם עץ השדה אינו אלא משל לאדם, אין זו סיבה מספקת שהאדם "יחוגג" את ראש השנה של האילן¹². ומכך מוכן, שהמשמעות של "האדם עץ השדה" היא, כדלעיל, שהאדם הוא עץ השדה, ולכן קשור ראש השנה של האילן לאדם.

ואם כן אינו מוכן:

5 ברש"י (ועי"ז ברבינו גרשום) תנוגת שם: אלא מקיש אדם לעץ השדה מה עץ השדה כ"ר, ומשפע שווהי הכונה בדורוץ הגמ', שהאדם אינו עץ השדה ורק נמשל ל"עץ". וצ"ע מהו הקס"ד מלכתחילה שהאדם הרי עץ השדה?
6 ראה אבות פ"ג מי"ז, ועוד. וראה במדע"ה ס' הלוקטים (צ"ע) ע' עץ, ס' הערכים כ"ד ח"א ע' אדם ס"א, וש"נ.
7 וראה רש"י שלח ג' כ.
8 שו"ע א"ח סק"א ס"ו.

9 משנה ריש ר"ה (כדעת כ"ה).
10 מג"א שם סק"ז. השלמה לשריע אדו"ז (לבעה"ט דברי חמ"ה) שם ס"ח. יש מנהגים לומר ליקושים מתוך זהר כ"ר (נחפסו ב"י פ"ר ע"ז ה"ד — ויציאה, חפ"ת, ובמ"פ לאח"ז). — ולא ראיתי במדע"הו נהגים כן.
11 ראה לקוטי מהר"ח ח"ג מנהגים שבט (בטעם שלוששים בגור יו"ט), ועוד.
12 ופשוט שאינו דומה להעמדת אילנות בביתנו, בעצרת (שו"ע אדו"ז א"ח סק"ד ס"ו).

13 בחו"א"ג מהרש"א (ומד"ז בפ"י הדי"ף לע"י) שם מפרש דקושיית הש"ס היא שלפי פשוטו שול מקרא (שמה האדם עץ שדה — רש"י ע"פ) הול"ל "כי עץ השדה אדם".

ע"ש אבל מפספסו ל' הנמרא "וכי אדם עץ השדה הוא" משמע, שהמקושיא היא א"כ אפ"ל שהאדם הוא עץ השדה, כנפונט.

רנב פ"ו בשבט — ראש השנה זאילנות

הם מסוגלים לסבול את השינויים השונים בין עונות השנה, קיץ וחורף וכו', וקיומם אינו פוסק.

עובדה זו מצביעה על קשר עז ביותר למקור חיותם, המאפשר להם לעמוד בעוצמה רבה מול שינויי הזמן, להישאר קיימים ולצמוח משנה לשנה. ^L

ב"עולם קטן זה האדם" יש גם "צומח" ו"חיה"

האדם הוא "עולם קטן"¹⁹. בריוק כשם ש"עולם גדול" נחלק לארבעה סוגים: דומם, צומח, חי ומדבר, כך גם אצל האדם ישנם כרומוזומים ארבעה סוגים אלו.²⁰

וכידוע²¹, שמדוחיו של האדם הן הצומח שבנופש האדם, כי במרות וברגש קיימת מעין צמיחה מקטנות לגדלות.

לשכל — לא זו בלבד שיש צמיחה מקטנות לגדלות, אלא אף חכונה של "חיות"²², המתבטאת בחוכמה ושינוי ממקום למקום, כפי שבעל חיים יכול לעבור ממקום למקום. וכל השכל אינו "מחובר" ומגודר לטבע מסויים, וכל מהותו אינה להכין דבר כפי שמתחשק לו, אלא להבין כל דבר לאשורו, כך שהוא הולך ומשנה את מקומו לפעמים לכיוון החסר ולפעמים לכיוון הגברת — בענין אחד המסקנה ההגיונית היא חסר, ואילו בענין אחד — גבורה. וכדומה.

ולעומת זאת המרות כשלעצמן מוגדרות ומוראות כל אחת לאופי ולכיוון המיוחד שלה — מדת החסר כשלעצמה נשאת בכיוון החסר, ומדת הגבורה — בקו הגבורה. הן רק "צומחות" מקטנות לגדלות.

(19) מתחמא מקורי ג. וראה ארז'יץ פליא, ג. ועוד.
(20) ראה בפ"ז לקו"ש ח"י ע' 155 (וראה שם ע' 113).
(21) נמנן לעיל הערה 13.

רנב שערי המועדים

נולד. ואף מזונם של החי והמדבר ניתן באופן שהם אינם חייבים להיות תמיד מחוברים למקור המזון.

ואילו הצומח חייב תמיד להיות מחובר לכוח הצומח שבארמה.

דבר דומה לכך אנו מוצאים אצל דגים, שחייבים להימצא תמיד במים, מקור חיותם, וכאשר הם פורשים מן הים מיר הם מתים¹⁶. ואף יותר מן הצומח: הם נשארים שקועים בכל מצאואתם בתוך מקור חיותם — במים.

אך — היא הנתנת: זה עצמו הוא החידוש אצל הצומח לעומת הדגים, שגם כאשר הם צומחים על פני הארמה, מחוץ למקורם, ואף עצים הגברתים משלשה טפחים, עשרה טפחים, ואף האילנות הגברתים ביותר — מחוברים תמיד אל שרשיהם אשר בארץ, ועל דם — עם כח הצומח שבארמה.

וכנוסף לכך — אצל הדגים, הדי כל דג מסויים אינו קשור כלל למקור החיות הפרטי שלו, הוא יכול לעבור ממקום מים אחד למשנהו, ואף ממנו לים ולרופד, אך לא כן הצומח.

הארץ מצמיחה פירות משנה לשנה

במחנה זו עצמה יש יתרון רוקא בעץ השרה, באילן, לעומת צמחים אחרים¹⁷:

צמחים אחרים¹⁸, כגון: תבואה, ירקות וכדומה, אינם נשארים במציאותם כצומח המחובר לארץ משנה לשנה, הם מאבדים את קיומם כצמח. לעומת זאת, האילנות מניבים פרי בכל שנה ושנה —

(16) ראה ע"ז ג, פ"ב. וראה ברכות סא.
(17) נוסף לזה רשלימות גדלות הצמיחה
(18) רמ"א ושר"ע אודה"י ר"ס רג. סדר ברכת על היצנים מן הארץ ג' הארץ (ת"ח)
באשית ר"ה ויצ"ר פ"י(א).
(18) ראה הרש"ע ב"ה — ברכות מ', פ"א ואל"ף ובמפרשים שם, ט"א(ה).
רמ"א ושר"ע אודה"י ר"ס רג. סדר ברכת על היצנים מן הארץ ג' הארץ (ת"ח)

היורש³⁷. ולכן, העברת החמנות מן האבות לבניהם אחריהם באופן של ירושה אינה קשורה כל כך לדרגתם בשל ובהשגה אלקות (לדוגמא: דרגת אברהם — שכל הנעלם מכל רעיון³⁸) — כי השכל אינו מחובר כל כך בגלוי לעצם ולפנימיות העובדים בירושה. אלא העבדת הירושה קשורה דוקא לעבודה במדות — אהבה וראה ורחמים, כי אופי המדות קשור מאד לפנימיות הנפש.

7 ← חיבור תמיד עם צימוד התורה

אחת ההוראות שיש ללמוד מענין זה בפשטות היא: מקור חיותו של היחודי היא התורה, "כי הם חינינו". אך על פי התורה נקבע סדר החיים של רוב בני האדם, שאלו אשר "תורתם אומנתם" הם מועטים, וכלל יושבי אהל, התיישבות באהלה של תורה — שלא כדגים שבים הנמצאים תמיד בתוך מקור חיותם³⁹, אלא יהודים יוצאים לעולם וצריכים לבצע שם את שליחותם לעשות לו יתברך יריה בחתונתם.

אבל צריך לזכור, ש"הארם עץ השדה" — יהודי חייב להיות תמיד מחובר אל מקור חיותו: החיות בתורה ובמצוות שקבל בהיותו שקוע בעולה של תורה, לפני שהגיעה העת "לדרוך"⁴⁰ — צריכה להשאיר עליו תמיד, עד כדי כך שהוא חש שהוא קשור עתה לתקופה הזאת. כלומר, אל לו לחוש שהוא למד לפניו ב"הדר" ובישיבה, והוא זוכר עתה את מה שהרגיש ועשה אז — אלא עליו לחוש עתה בקשר ממש לתקופה הזאת, כך שירגיש שזוהי חיותו עתה, וזהו הבסיס לקיומו.

37) ראה צפצפי (שר"ת דרוינסק ח"א שאבות הן בני קורין תרנ"ג בנייה דתי) סקיי"ת. (ועוד) שהירוש הוא מצאיות המרשי. (38) תרי"א ר"פ לך. — וי"ל יתורה מור דאפילו כפי שהם חבי"ד (אודה"ת לך (כרך 16). (39) ראה לעיל הערה 16. (40) בן עשרים (אבות ע"ט) — ראה הלי (ד) תרצ"ב, ראה תרי"ח לך פ"ד, ד ואילך.

המדות — ירושה מהאבות כשם שהדברים קיימים אצל כל יחיד באופן פרטי, כך גם לגבי עם ישראל באופן כללי:

כל ישראל הם צאצאים של שלשת האבות, אברהם יצחק ויעקב. באופן שהם תמיד קשורים ומחוברים לאבות. כפי שאומר רש"י על הפסוק³³ "כי מראש צורים אראנו" — "אני מסתכל בראשיתם ובחלת שרשיהם"³⁴ ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים... על ידי אבות ואמהות".

כמה מתבטא הקשר של כל יהודי עם שלשת האבות? — לא כל כך בצד השלילי, אלא דוקא ברגש ובמדות. כידוע³⁵, שלשת האבות הם כנגד שלש המדות: אהבה, יראה ורחמים — איחוד כל המדות³⁶. והם הורישו מדות אלו לבניהם אחריהם עד עולם, כך שבחינת האבות קיימת "תמיד"... בכל זמן בכל אדם".

והסיבה לכך היא: הירושה קשורה לצמיחתם של המודיש ושל

לקיימת האדוני עו, ב (פעי"ח ש' חדי"ס פ"א. מאו"א אות י"ד, ת. ועוד). ככ"מ. (33) בלק כג. ט. (34) ראה ישעי' כ"ו, ו: הכאים ישרש יעקב ג'. (35) ראה תרי"א ר"פ וארא. ר"ה וארא כס"ה"מ הקס"ב ע' קל. ובכ"מ. ועיי"ג.

* בתניא שם "ושאר המדות כולן הן ענפי היראה האהבה" — דק חו"ג (וכן הוא בכל ס' התניא דר"א). באה"ת וקרא שבפניו התורה: דת"י הם ענפיהו של תני"ת... כמ"ש בלק"א ח"א פ"ג ח"ל ושאר המדות הן ענפי היראה והאהבה כו', אבל שם חזית דק לבאר דיש עיקר וענפים במדות.

(בתניא פתי"ו ופתי"ו נסח). ענפי... חלקיו לשלש בחי' יס"ו שמשל נאמצע שהו חסד דין חסיד תרין דוונען וגופא כו'. ותרין בכ"מ — אבל במקומות אלה (ענפי ברובם) הכוונה (בעיקר) לז' קורין (אלא שבכל קו — נבכחה ענינים — יס' ענינו, שייכותו לתמנה, שייכותו ללמטה).

רפ"ב בשבט — ראש השנה לאילנות

ולש לומר, שב"ראש השנה לאילן" נחוסף עילוי וחידוש ב"האדם עץ השדה" גם לגבי ראש השנה באחד בתשרי (שבו נברא האדם) — בנוגע לעניני העבודה היישיכים ל"עץ השדה" שבאדם.

שבעת המינים שבכפף אחד ואחד

דהנה כתיב⁹ "את העולם נתן בלבם", היינו, שכל עניני העולם (נוסף לכן שבנבואו "בשבילי"¹⁰ ישראל¹¹) ישנם גם אצל ישראל ("בלבם"), וארובה, כיון שישנם בישראל נשתלשלו גם בהעולם.

וכפסוק יחד — כדוע שכנסת ישראל נקראת בשם "ארץ"¹², כמו שכתיב¹³ "כי תהיו¹⁴ ארץ חפץ", ובלשון חז"ל¹⁵ "למה נקרא שמה ארץ שרצונה לעשות רצון קונה"¹⁶, מלשון רצון וגם מלשון מרצון¹⁷, ומה מוכן שיש בכל אחד ואחד מישראל כל פרטי הענינים שבארץ, ועל אחת כמה וכמה שבעת המינים שנוסתבתו בהם ארץ ישראל¹⁸ — "ארץ"¹⁹ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"²⁰ (רשב"ת מדרים)²⁰.

(17) ראה פי' מח"כ ומהדו"ץ שם. חז"א שם א. פי"ג.
(18) וכיון שלכל אחד ואחד מישראל יש חלק (אפה אחת או ר' אמה) בארץ ישראל (ונפק"מ לדינא — ראה לקי"ש חל"ה עמ' 46, ושי"ט), מורגשת ביותו שיכרותו לכל עניני א"י, כולל ובמיוחד — שבעת המינים שנוסתבתו בהם ארץ ישראל.
(19) עקב, ת, ת.
(20) בהם ארץ ישראל הם כבוד שבע מרות (ראה לי"ח וסה"ל להאדו"ל עה"פ, לקי"ש ליי"צ א"י ק ריש ע' שטו), וכו' מורגשת שיכרותם לכפי ישראל — שחלקים לז' מונים ומורגות כעבודת ה', כבוד ר' מרות (ראה לקי"ת ד"פ בהעלותו, וכפ"מ).

(9) קהלת יג, א, וראה חז"א קצת, ב. לקי"ת במב"ה ד"ע"ב, וכפ"מ.
(10) פרש"י עה"ה בחמלתו, ועוד.
(11) כולל גם כל אחד מישראל — שהרי יכל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם (מנהגו"ן לו, פט"א במשנה).
(12) ראה גם חז"א בחמלתו, וכפ"מ.
(13) מלאכי ג, יב.
(14) חז"ל¹⁴ וייקא, שמורה על הנצחיות כמחז"ל "חז"י בהחיותה חז"א" (קדושין נח, א, וזו"ר).
(15) ביד פיה, ת.
(16) ולדעת מפס"ד הרמב"ם בספ"ב דהלכות גרושין (בשיעורים דומם האחרונים) של אחד ואחד מישראל "הצדקה להיות מישראל .. לעשות כל המצוות ולהתרחק מן המצרות".

רפ"ב שני המינים

ומצד שני, על יושבי אהל לדעת, שאין רי' בלימוד חמורה בלב, כי באמצעות השכל בלב, אשר בו חלים שינויים, אין וראות שגם לאחר שיצאו מאהלה של חמרה יישארו מחובריים אל החמרה כראוי.

ודקא על ידי לימוד באופן של "השכחה אל לבך" מתאחדת החמרה באדם באופן של "לא שנית". וככל מצב שזיהיה בו הוא יישאר קשור למקור מיס חיים — לחמרה ולמצוות.⁷

נא

בדומשה עשר בשבט נמשך חיות חדשה ככל הקשור לאופן המבונה של "אילן"

חמשה עשר בשבט הוא — "ראש השנה לאילן".¹

וישייכותו לעבודתם של ישראל — מוכנת על פי מה שכתיב² "כי האדם עץ השדה", שהארם³ נמשל ל"עץ השדה", "עץ פרי"⁵, וכפ"ט על פי דרשת חז"ל⁶ שהפסוק "כי האדם עץ השדה" קאי על "חלמו" חכם", שבזה נכללים כל בני ישראל, כמו שכתיב⁷ "וכל בניך⁸ לימורו רי".

(1) בעת ביה"ד (רי"ה בחמלתו) שהלכה כמתם (רמב"ם הל' חדומות פ"ה ה"א).
(2) שופטים ב, יט.
(3) אדם קרויון אדם (במות סא, דע"א).
(4) ע"ש ארבה לעליון (ראה של"ה ג, דע"א).
(5) ועוד: עש"מ מאמר א"י ח"ב פל"ג.
(6) ובכ"מ.
(7) בראשית א, יא.
(8) "עמא פירי מצוה" (טוטה מן, עט"א).
(9) "פירוה"ם של צדיקים פגות ומעשים טובים" (פרש"י ובי"ר פ"ל, ו) ר"פ גח).
(6) תענית ו, א.
(7) ישעי' נה, יג.
(8) ודרשת חז"ל "אל תקרי בנך אלא בנור" (בדכות בסופה, ושי"ט). איה שולח אלא מוסיפה על הפי' הפשוט (ראה של"ה חלק תשיע"ב חג, ב). בלומה, לכל לראש ישנו הענין רי"ב בנור" כפשוטו, כל אחד ואחד מישראל, ועל זה נחוסף גם הענין ריבונות, כולל גם שכל אחד ואחד מישראל הוא ככלל "בנור", לזיוות "לימורו ה'" (ראה גם רד"ה וכל בניך, דרש חמנה חרפ"ש).